

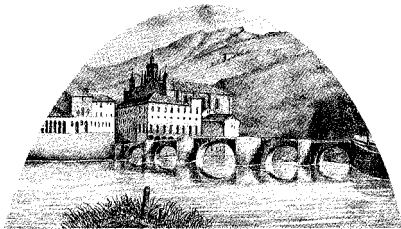
Luis Rezola Arana

"Tximela"

**BAKARDADEKO
AMETSAK
II**

Erri-literatura
Auspoa Liburutegia

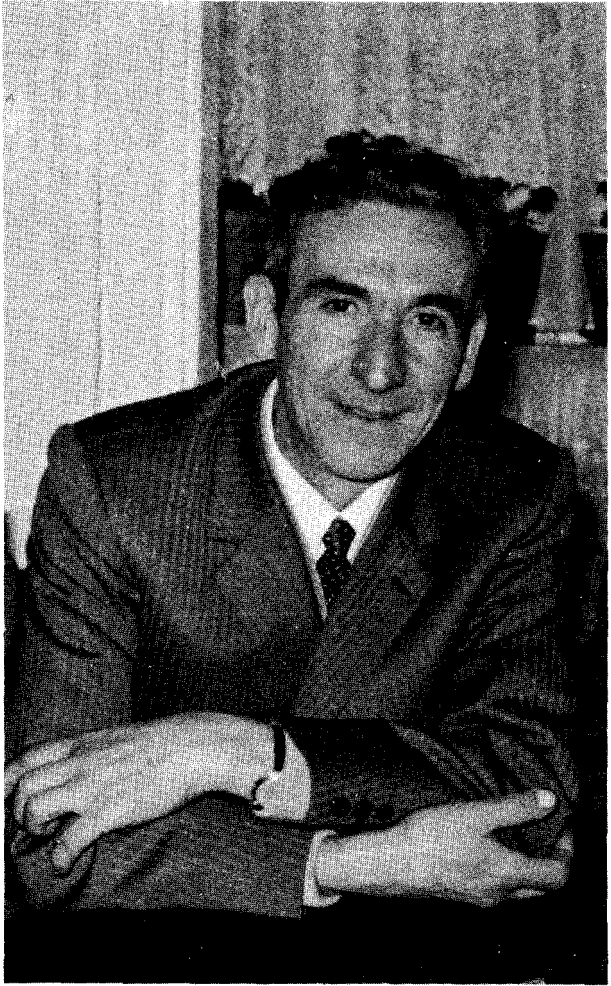
Bertsoak

ETOR

**BAKARDADEKO
AMETSAK
II**

Auspoa Liburutegia
205

Luis Rezola , *Tximela*.

Luis Rezola Arana
"Tximela"

**BAKARDADEKO
AMETSAK
II**

(Bertsoak)

Zuzendari - Antonio Zavala

EDITORIAL

ETOR

ARGITALETXEA

© EUSKO KULTUR ERAGINTZA ETOR S.A.
Euskal Herria, 2-2º 20003 DONOSTIA

I.S.B.N: 85527-60-7

D.L.:NA. 1577-1989

Irar-lanak: GRAFICAS LIZARRA, S.L. - Lizarra

LANDARE-ERRIA

(Doñua: "Aizak, i, mutil mañontzi...")

- 1/ Zeru goineko argiak
arturik olerkariak,
atsegin onez jasotzen ditu
gauz on etorriak.
Nere adimen urriak
esango ditu egiak,
xorta bat bertso gaur merezi du
landare-erriak.

- 2/ Ortik onera ekarrik
bada landare ederrik,
nungoa danik ez da galdezka
ibilli bearrik;
ezta ikusten belarrik,
zailduta dauzkate gerrik,
txukuntasun au ikusitzen da
Ibarren bakarrik.

3/ Landarearen nekia
iñolaz ezin merkia;
bost, amar, ogei, berrogei ziento
astero eskia.
Ibartarren albokia
beti tratu egokia;
Amerika egin nai duanantzat
au dek, au, tokia!

4/ Ibar ertzeko baratzak
nolaz dauden begira zak:
kare biziaz txuri-txuriak,
zer lur aberatsak!
Goitan orlegi belazak,
bibelartutzen errezak;
beiak ez-ezik goiak ez dira
oso aldrebesak.

5/ Gauz geiago egon arren,
landarea dago aurren;
merezi du ta jarri bear det
Menéndez bigarren.
Atera nuan aztarren
da ezin utzi det baztarren:
botoiak ere egiten dira
jatorrak Ibarren.

6/ Erantzun, nik galdetzean:

– Aspaldin jator antzean?

– Bai, Tximela, bai, ollo ederrik
bazeok eltzean.

San Bartolome goizean

etorri adi kotxean,

ezerren paltik ez dek izango

Kolladon etxean.

(1965)

ALGUZTIDUNARI

Bukatu gabeko sailla:

1/ Lagun zaidazu zeru ortatik
gure geroko izarra,
lurrean sortu nintzan ezker
eman didazu indarra.
Zure alde naiz egimen utsa,
daukat aitortu bearra,
ama ta aita izan nituan
baña zu Jainko bakarra.

2/ Ludi eder au egin zenduan,
gero joan ziñan betiko,
beti burrukan nola gabiltzan
ortik dezu ikusiko.
Lege jatorrak ondo betetzen
beñere ez gera asiko,
zure alboan exeri arte
ez baidegu ikasiko.

3/ Guregandikan urrun ain ezik
naiz gogoz egon urrean,
ikusten dezu zutar ta ezta
gabiltzala egurrean.
Zure izena erabiltzen da
egi ordez gezurrean,
paltsokeria nabarmen dago
egin zenduan lurrean.

4/ Bost egal dira geroztik sortuk,
bostak alkarren antzeko,
aietatik bat zein ote degu
onena aukeratzeko?
Bostetan beti odola ixuri,
berdin dira neretzako,
gizonen esku lagata dago
egin zenduna galtzeko.

5/ Azken auziaren beldurrikan
batere eztauka jendeak,
gizonak ainbat badakiala
iruditzen zait erleak.
Naiz zerutikan sarritan bota
goxo dituan aleak,
emen lurrean oinpean daude
utzi zenitun legeak.

6/ Arraza danak egin zenitun,
gure alkartu eziña;
o, gaur zerbaitek ematen badit,
onek ematen dit miña.
Nunai odolez lurra bustita,
indarrean dago griña,
orlakorikan etzan izango
zuretar onak bagiña.

7/ Zuk utzi zendun garaietan au
dana zegoan ur loa,
geroztik iñork eztu estali
utzi zenduan zuloa,
ta estaliko ez da gañera
naiz batek euki gogoa...

(1965)

**BASARRI JAUNARI
TXIMELA KANTARI**

Basarri: Gernika. Uztapide: arbola. Eta besteak morroiak. Moldiztegi izenik gabeko paperetan zabalduak, eta bost milla salduak.

1/ Eizmenditar Iñaki,
zu zera Basarri,
Errezillen jaioa,
Aiakin mugarri.
Berrogei ta amaika urte,
zaude sasoigarri,
Zarautzen bizi zera,
etzaude lur gorri.
Deitzean etorri,
Uztapide ekarri,
bertsotan alkarri
plaza alai jarri;
gero jakingo degu
alkarren berri.

2/ Au da nere iritzia,
Basarri maitea,
ez dana esatea
nêtzat kaltea.
Dan bezela esateko
badaukat artea,
bederatzi puntuan
jotzen det atea.
Zarra ta gaztea,
senar ta emaztea,
dei zagun bateâ
egiñik pakea:
gora Basarri jauna
ta gizartea!

3/ Gizartean biltzean
alkarri erakutsi,
jakinda kopetik ez
beñere igurtzi.
Edoziñen aurrean
oso da itxusi,
euskera jatorrean
txolinkeri gutxi.
Inbiriak utzi,
buruz gizon jantzi,
ez jarri muxurtzi,
aurrak bezelaxi;
Basarriren aurrean
txapela erantzi!

4/ Ez dakina zertâko
ari ezdabaika,
dakina ez da egoten
oso lasai ta?
Gizarte jatorrean
aurrera jarraitu,
danon maisu bezela
bear degu maita.
Dagon arte gaita,
bertsotan alai ta,
iritxi garai ta
esan bear baita
Basarri dala bertso-
larien aita.

5/ Gure pitxia zera,
ez dezu grandezi,
zuregatikan degu
asko ikasi.
Gizontasuna dezu
beti erakutsi,
ta txolinkeri guzik
bartzarrera utzi.
Bertsotan lenbizi,
urtetan nagusi,
orrenbeste grazi
dezu irabazi;
alare askok ezin
begiz ikusi.

6/ Len ere badituzu
–ari naiz urruka–
Prantzitik ekarriak
txapel da kopa.
Egin zendualako
kantuzko burruka,
zu onena izana
nik al daukat kulpa?
Andik ez muturka,
ain gutxigo egurka,
baizikan agurka
artua ez uka:
erregali ederrak
bertsoen truka.

7/ Zuregana nabarmen
dago inbiria,
ezin êmanik daude
zure ibilia.
Argitasun gutxiko
adimen urria,
berdin deitzen diote
beltzari zuria.
Burua nagia,
tonto eroria,
uste izugarria,
autsi gaituzte ia;
oiekin nola jaso
Euskalerra?

8/ Ala esaten dute:
Basarri dirutan,
len bitan zegoana
orain irutan.
Ezin êmana beti
bada ingurutan,
ez al da ikusten nor dan
bere liburutan?
Gure jokuetan
sartzen da benetan,
ez dago penetan
jokatu gabetan;
xoxik ez du jasotzen
apustueta.

9/ Izan gaitezen bear
bezelako piñak,
da ez bizi besten ona
êman eziñak.
Danok izan giñuzen
ponteak berdiñak,
ikastolatik ere
Jesusen dotriñak.
Betiko aztu griñak,
artu ondo egiñak,
ez izan txoliñak
ta izketan ariñak;
ortik etortzen dira
buruko miñak.

10/ Tertuli bat entzun det
gezurrez betea,
eskerrak zabalikan
zegola atea.
Lau lagun ari ziran
laurak jo ta kea:
"Basarrik apustutik
nai du aberastea".
Au da esatea,
gezurra jatea,
tertuli merkea
berentzat kaltea;
ortarako bakarrik
dute artea.

11/ Izparregiña dezu,
dezu radiua,
berriak emateko
zera iaiua.
Zerbait galtzen danean
zuri abixua;
berdin jokua bada,
naiz desapiua.
Euskeraz saiua,
jakin da iua;
zu zera erramua,
itzal da errañua,
euskera indartzeko
mundun jaiua.

12/ Donostira joan nitzan
bertsoengatikan,
txapelketa zala-ta
goiz-goizetikan.
Beatzitatik Txikia
gelditu aurretikan,
txalo gogotik bazan
Goierra aldetikan.
Lan asko egiñikan,
Uztapiderikan
autsi gaberikan
Iztuetangatikan;
lengo zarra txapeldun
dago oraindikan.(1)

13/ Luze ta lodiari
ez jarri begia,
metroakin ez baida
artzen neurria.
Aundiak euki leike
burua lotia,
ixpillutzat ar zagun
Lazkao-Txikia:
adimen argia,
goxoa eresia,
bigarren tokia
ongi merezia;
damurikan ez dauka
geigo ez azia.

14/ Entzulea berotu
Matxaiñen bertsoak,(2)
Basarri ateratzeko
ango txaloak.
Mitxelenak beste bi
jator da gozoak,
"negarrez nator" bota
ziguan maixuak.
Biotz berakoak
ixuri malkoak,
alako koadroak
dira ikustekoak;
urte askoan zaitzala
gorde Jainkoak.

15/ Lopategi gaztea
au da Bizkaikoa,
bertso onena au zan
botatakoa;
Mattinekin pelean
ibilitakoa,
saria eraman zun
merezitakoa.
Etorri aundikoa,
iturri onekoa,
au ez da uztekoa
ta tok bostekoa,
utzirikan alde bat
Anoetakoa.

16/ Gora Uztapide zarra,
Manuel Olaizola,
bertsoetan txapeldun,
bejondaizula!
Maixuan antzekoa,
bai arraiopola,
zu zera itz batean
bertsoen kaiola.
Betea dagola
zure buru bola,
kantuakin orla
guk ezin iñola;
Basarri da Gernika
ta zu arbola.

(1965, ilbeltzak 3)

(1) Txapelketa au 1965'eko urteberri egunarekin ospatu zan, Uztapide txapeldun eta Lazkao-Txiki bigarren gelditurik.

(2) Tarte batean, epai-maikoak kanporatu ta erabakia artu bearrez ari zirala, Manuel Matxain bertso jartzalleak bertso bat bota zuan, Basarrik kanta zezan eskatuz. Önek ez baitzuan txapelketa artan parterik artzen. Ala, berak ere kantatu zuan.

PERRETXIKUAK

1/ San Blasen jaio ta azia naiz,
etxe atzean basoa,
oñez ikasi nuan orduko
perretxikutâ pausoa.
Ordutan antxen bildu ta bildu,
atozka amatxo gaxoa;
etzaitut aztu, goiko pagadi,
ain ziñan toki goxoa!

2/ Udaberrian azaltzen zera
aurrena zu, xixa txuri,
zenbat maitasun usai egiñaz
egiten dizuten zuri.
Biltzalle danon ameslaria
osin tarteko eder ori,
neguan ere antxen zaudela
iruditutzen zait neri.

3/ Zu zera, xixa, ondo alare,
perretxikun erregiña,
beste janari asko bezela
lur goxo beltzak egiña.
Baserritarrak zerala dio
sasi berriko sorgiña,
tokiz aldatzen egiten dezu
beintzat naiko alegiña.

4/ Jatorriz margo zuria dezu,
otzak zaitula gorritzen.
tapakitâko iñoiz elurra
ta ez naiz batere arritzen.
Ondoreneko ebi epelak
berriro zaitu txuxperten,
giro guzitan ederra zera,
usaia etzaizu galtzen.

5/ Xixa erregin, kuletro errege,
aitortu bear egitan,
oien ondoren gibelurdiña
ta unto beltza kapitan.
Laukote ori baño oberik
ez dago nere begitan,
katalan jana ona izan arren
ez naiz sartzen piñuritan.

6/ Kuletroa da ollo-arrautza
dirudiena kolorez,
toki jakiñetan jaiotzen da
baña ugari beñerez.
Lertzen danean txar edo ona dan
ezagututzen da errez,
pinportarikan ez baldin badu
jateko ez egon bildurrez.

7/ Janari onen berri oraindik
ba ote daki gizonak?
Deskuido latzak gertatzen dira
bilduagatik ontxonak.
Ez det nai iñor dardar jartzerik
baizik entzun esan onak:
perretxikurik ez dezala jan
gibeletikan dagonak.

8/ Xixa oria azpi irikia
–tarteana bada itxia–,
jaten badezu, gaitz egin baietz
egon zindezke etsia.
Lagun bat badet iltzen egona
ta orra aren iritzia:
"Perretxikuak, nai duanantzat;
aurrena nere bizia".

9/ Biltzalle onak ekartzen ditu
zabalak eta extuak,
egun bikoak, lauakoak berdin,
arraia bezin prexkuak.
Zertan alperrik unto baldarrez
goraño bete xextuak?
Gutxi ta onak atsegin ditut,
bestentzako arrixkuak.

10/ Arrubioak kutsututako
unto ala gibelurdin,
garbitu gabe beñere ez jarri
tartera edo zartagin.
Koska nabarmen kutsu gordean,
dana kendutzen alegin,
nai ez badezu beneno bidez
mundu ontatik aldegin.

11/ Arrubioa ez dakianak
zer dan nua esatera:
margo illuna, arrai orixtak,
muskarran ibilliera.
Ur geldi edo zingira maite
dituna geina da bera,
sargoï danean alper motela,
ez du ederra tankera.

12/ Biltzeko egoaldi txarrenak dira
terral, ebi ta ekaitz laño,
giro onari ez diou noski
asko begirutzen baño.
Jateko berdin-berdiñak dira,
bete egin bear goraño,
asto-tankera badegu bañan
etzagun euki ortâño.

13/ Oitu gaitzen gogorak biltzen,
usteltzen utzi bigunak,
naiz onak izan beñere ez jaso
intzak saretzen ditunak.
Bestela ere etortzen dira
nai gabe ordu illunak,
arnasa kentzea ohea da
arnasa eman zigunak.

14/ Gizona bezin azkarra degu
ezagututzen ardia,
txarra utzi ta ona jaten du,
sasoizkoa ta garbia.
Ez du bareak bezela uzten
alperrik galduta erdia,
tontogoa da unto gañera
pixa egiten dun erbia.

15/ Kuletro geina ateratzen da
Naparroako partean,
Illarratzutik areaxego,
urrill-untoen tartean.
Ogeitik gora bildua nago
guziak toki batean,
"au dek, au, sendi zoragarria!"
esanaz nere artean.

16/ Poz ederrikan eman zidaten
beste batean untuak,
San Martiñetan Aduna mendin
urki azpin billatuak.
Sei ziran danak, pixatu zuten
txit lau kilo goratuak,
etziran txarrak jai-goiz artako
jendean begiratuak.

17/ Jai degunean joaten gera
pozikan eldurik goizai,
eiztaria bezela askotan
goian noiz argituko zai.
Kalean berriz gelditzen dira
ez dakit zenbat tripazai,
gu noiz baño noiz andik jetxiko
baxoerdi eraten lasai.

18/ Kondairak ez du ezer esaten,
onela degu entzuna:
perretxikua izandu zala
Iparragirre il zuna.
Bear bezela ez dakigu ta
neroni nago mintsuna,
ura baizan bat, ura alakoa,
beñere il bear etzuna.

19/ Aranzadiko talde jatorrak,
orain bi urte Tolosan,
badakizute klase guzien
txapelketa bat nola zan.
Biltzalle geinok an bildu giñan
ta onela ziguten esan:
"Perretxikua mendikoa da
ta kontu aundia izan!".

20/ Orra ogei bertso berri nereak,
izena dute laukuak;
aspertu naiz ta lotara noa,
bukatu dira gaurkuak.
Biotz-biotzez opa dizute
Tolosako San Blaskuak
guziori on dagizutela
aurtengo perretxikuak.(1)

(1965)

(1) Bertso auek, paperetan zabaldu ziran lenengo, moldiztegi izenik gabe, baña bai beste argibide onekin, orduko legeak eskatzen zuanez: "N.R. SS. 660/65".

Urrena, *Zeruko Argia* astekarian agertu ziran, 1965 urteko abuztuaren 1'ean, zenbait aldaketarekin.

LURTARRAK ILLARGIRA

Lurtarrak ari dira illargira iritxi eziñik. Batzuen iritziz, orren muga aundiak gizonak austeaz eziñezkoa. Ni, berriz, ziur nago laister gurea izango dala.

Illargiarekin, Amerikarekin bezelaxe gertatuko zaigu: garai batean ez-ezagun, eta orain amar ordun.

Amaikagarrenean Aita Arrupe aitutzen det. Au, jesuiten buru zegoana zan. Japongo Hiroshiman, lenengo atomikazko bonba lertu zanean, an zegoen bera. Beraz, testigu edo lekuko degu.

1/ Uzturretikan berago nago,
Izaskun bidez erdira,
aize babeski txoko batean,
goi urdiñari begira.
Tolosa aldera burua bota,
eskua eltxo ta elbira,
Uxatu arren, lañezturikan
berriro etortzen dira,
bertso jartzera axkuretarren(1)
albora nator mendira.

- 2/ – Euskalerriko bazter ontatik
zer dizkiok, bertsolari?
– Bakardadeko oroipenetan
nik buruauste ugari.
Urte gogorrek ote datozen
beldurra datorkit neri,
gizon azkarrak illargiratzen
or dabilta proalari,
lurrean berriz gudako kantu
triste guziak kantari.
- 3/ Illargia da lurreko alaba,
bere gixa ote sortua?
Munduaren bost aldetakoak
belauniko agurtua.
Ainbeste milla kilometrora
dago urrutiratua;
itai antzera ikusten degu
erdi eta osatua,
zu izango zera laister, illargi,
gizonaren ostatua.
- 4/ Zu zera, illargi, gabero argi
onera egin zalea,
oñezkoaren gidari maite,
eguzkian neskamea.
Iñoiz ikusten zaitut zaudela
lotsa antzean gordea,
ez naiz arritzen, zein len dabilta
zuregantzen jo ta kea,
obe luteke zu lo utzita
lurrean egin pakea.

5/ Lurra or konpon; ez tie ajolik
joan nai badute orruntza,
zure ixilpoltsa maxiatuta
ostera etorri onuntza.
Susmurra dabill zu etzaudela
uste zuten bezin utsa,
urrearekin egiña dala
diote zure gorontza,
orrela bada eztezu ona
izango emengo laguntza.

6/ Eztira oso makalak izan
tresna berriaren gatzak:
iru egunean illargiratu,
sortu dira pizti latzak.
Txitoen billa jetxitzen diran
bezelaxe zapelatzak,
arkaitz tartean apatx egin du
zabaldurikan egatsak,
orra azkenean egi biurtu
Julio Verne'ren ametsak.

7/ Lenengo gizon bat igoko da
ta gero danak sallean,
zartakorikan eman ezean
illargiak masallean.
Asieratik jakintsu oiek
ango urre usaiean;
Kolonek egin zuen berbera
amerikâtu zanean:
gauzik onenak bereganatu
erregiñan izenean.

- 8/ Goi uts orretan eztago lurrik,
ezer eztago jateko,
itxasorik ez, Kolon bezela
arraia janez joateko.
Bakarrik daude tresna bikañak
emen egiñak arako,
lurrari opor egin diote
goia ohea dalako,
txarren aziak an ere pujik
eztu emango onerako.
- 9/ Nere denboran ezagutu det
lurrean naste-borraste,
Europar eztanean Asian,
Afrikan beste ainbeste.
Amerikan da Ozeanian
beñere onik eztute;
dolartarra da artzen duena
naspilla guzitan parte,
oraintxen bertan Vietnam aldera
begira jarri zaitezte.
- 10/ Danok dakigu ez goazela
guziok toki batera,
ezta xamurra alkar artzea,
iru milla milloi gera.
Bi ziranean odola ixuri,
ortik kontuak atera;
beñere ez gera noski bilduko
Jesukristoren legera,
odolarekin asi bagiñan
odolakin bukaera.

11/ Polbora sortu artean emen
lizar-makillak dantzari,
gero izkillu ta egazkiñak,
gaur gizona egalari.
Beian bizitza txintxilikatu,
goian diru-arrokeri;
obe genduke gudak bukatu
ta utzi atomikari,
orren indarra nolakoa dan
galde Aita Arruperi.

12/ Agur, mendi zar, arri ta belaz,
beste bat arte, lizardik,
osasanaren onerako izan
neditzan gaurko izardik.
Agur, illargi, talo eder ori,
neretzat nere ler-aldik,
ta bat-batera datorkidana
eztizut esan oraindik:
aurrera ere argi egiteko
eskatzen dizut emendik.

Zeruko Argia, 1966, epaillak 27.

(1) Axkure-emaleen albora, alegia.

PENTSAKIZUNAK

- 1/ Baserritarrak giro danean
gogor ai dira labrantzan,
itxasokoak al dutenean
saiatzen dira arrantzan.
Kalean berriz ajolik gabe
zurrutean eta dantzan,
Jaun Zerukoa begira dago
guziok nola gabiltzan.
- 2/ Baserritarrak galduko balu
lan egiteko gogoa,
gari tartean sortuko zaio
kardulatza ta oloa.
Perira maiz joan lana utzita
egiñagatik giroa,
era onetan zintzotuko dek
kaleko jende eroa.

3/ Iñaurkin oiek orain mendian
alperrik ai dira galtzen,
pozikan bilduko lutekenak
gerrara ai dira bialtzen.
Lenago nekez sendotutako
lurrak ai dira argaltzen,
era onetan zail izango dek
oinbeste alper mantentzen.

**SAN BLAS AUZUA,
NERE BIZI TA JOSTALEKUA**

(Doñua: "Aizak i, mutil mañontzi...")

1/ San Blasen buruzagitza
daukanak ikusi bitza
bertso berritan nola izan zan
gure gazteditza:
batzutan tonto biritza,
bestetan biurkeritza,
gazte txoroen buruan beti
txoriak dabilta.

2/ Nola aste ala jaietan,
baserri maite oietan,
urruti gabe or giñan beti
edo geienetan.
Goxo, pozik jolasketan
ibiltzen nintzan gaztetan,
amaika xalto aterea naiz
goiko belazetan.

- 3/ Naiz elur, berdin eguzki,
zeñek etxean eduki?
Jan da jostatu, beste lanik ez,
egiñaz biurki.
Lagun bat nuan xaxarki,
erakutsi zidan txarki,
Jaunaren esker aren ondoan
ez naizela arki.
- 4/ Etxe ondoan lugarri,
auzoarekin mugarri,
gaur adiskide, biar asarre,
olloak aztarri...
Sasian arrautzak jarri,
guk berriz artu ta ekarri,
gordiñak jan da paseak gaude
biok naiko larri.
- 5/ Aitzetan giñan alkartzen,
geren buruak argaltzen,
neska gazteak gure atzetik
zarbastakin jotzen;
gora zituzten jasotzen,
nunbait indarra etortzen,
an ikasi nun lendabiziko
zartakoak artzen.

6/ Gu eskolatu berritan,
piperra egin erditan,
gaiztakeria ikasitzeko
ezta alakorikan.
Danborrak artu gerritan,
alkate jauna erritan,
bere aurrean jotzen genduan
amorraizirikan.

7/ Martin, Antton da Blax eta
Miel Mari ta ni antxe-ta,
erdi botean utzi genduan
Intxaustin kaxeta.
Txarkeriz ezin aseta
beti olako klasetâ,
ango gaiztona kapitana zan:
Patxi Aritzeta.

8/ Beste bein, au da polita,
uso isats motzak bixita,
talde-buruak bi sorta zeuzkan
tiroz eratxita;
ni, mikelete jantzita,
beko bidera jetxita,
gari tartean utzi zituan
altoka segita.

9/ Naiz dala galdu abarkak,
bizkorrak zituan anakak,
Leaburutik entzun zituzten
aren zalapartak.
Mutillak bear ditu prakak
egiteko olako tranpak,
ori zala-ta egin nituan
betekâ galantak.

10/ Ni nintzan kaldererotan,
alako urte erotan,
txantxo jantzita plazâtu zana
bein bai, ez geiotan;
aiton-amonak leiotan
algaraz txalo berotan,
gaztedi dana berriz dantzari
Lezearen bueltan.(1)

11/ San Blasko etxe atarin
ikusi nuan Kattalin,
bere aizpakin nola zebillen
dantzan arin-arin;
krixkitin soñu poxpolin,
baban beldurrak aldegin,
gaur *minigonak* alako pesta
eztute atsegin.

- 12/ Begiratuaz ixpillun,
nere burua ixtillun
jarri nun, baña lasatu nintzan
neska baten kiñun.
Nere begiak ez illun,
naiz ankik jarri ezin iñun;
zilipurdika erori nintzan
Aitzetako ikullun.
- 13/ Ikullutikan atera,
mikeleteak galdera:
"Kaldererotan txantxo jazteko
erotu al gera?".
Lotsaturikan batera
korrika biak kalera...
Apenas aiek geigo joan diran
txit San Blas aldera.
- 14/ San Blasa joan nintzan moroz
jantzita neronen gogoz,
"atozte" deika nigandu nitun
amabi neska motz.
Loitan xaltoka plisti-plost,
ajola baizitzaigun bost...
Orain negarrez bizi gera ta
ordun oinbeste poz.

15/ Gizonezkoak, alarma
jota, makillakin arma;
bañan eskerrak alkate jaunak
eskatu zun kalma.
Ta gero San Blasko ama
nigandu zan da zun asma:
"Moroen tankera badu, baña
au ez da fantasma".

16/ Ipiñi ditut prankezan,
alkateak jakin dezan,
iñon galdezka ibili gabe,
gaiztoena nor zan.
Lagun zarrak, onak izan,
jarraitu bear dan gisan,
ipui geiago badauzkat baña
danak ezin esan.(2)

(1) Lezea, Tolosako txistularia zan garai artan.

(2) *Zeruko Argia* astekarian, 1967 urteko otsaillaren 5'ean, bertso auek argitaratu ziran, 12, 13, 14 eta 15'garrena izan ezik.

Aste artan bertan, Basarrik, *La Voz de España* egunkarian, *Nere Bordatxotik* izeneko saillean, onela zion:

"*Ni pekataria* esaten askok eztegu jakiten. Adunan bizi dan nere lagun Tximela tolosarrak badaki. Garbiro ikusi det orixe aste ontako *Zeruko Argia*'n. Gazte denborako biurrikerien kontu emanaz datorkigu Tximela. Amabi bertso moldatu ditu gai ortan. Usoz beteta ikusten zitun eiztariei zer egin bazekien Tximelak. Egun batez, aietako bati, estuasun ederrak erakutsia izan bear zun. Bi sorta eder ikusi zizkion eiztari bati. Nik eztakit erropak nun billatuko zitun. baña Tximela mikelete jantzi zan, eta, "*Alto! Alto!*" orru bapoak egiñaz, ekin zion eiztariaren atze-

San Blas auzua, nere bizi ta jostalekua

tik. Eiztariak, kargak arintzeagatik, gari tartean sortak utzi ta iges, al zun tokira. Abarkak galdu bazitun ere, mantsoagatik ezkutatu omen zan. A, pikaro aundia!

Zu bapo, sabela usoz beteta, mikelete jantziz baliaturik. Alare, pekatuak aitortu dituzu, ta barkatua zaude. Beste bat jotzen dezu gaiztontzat, baña aren urrean izaten ziñan zu ere. Ta... ainbat urte igarota gero, alkateak jakin dezala zuek zer ziñaten. Beajondeizula, Tximela! Zure umoreak ez du gutxi balio".

Luis Rezola, *Tximela*, Tolosako Iñauterietan, bertso kantari.

INBIRIA

(Doñua: "Iparragirre abilla dala...")

1/ Donostitikan oneraxego,
Tolosatikan arago,
tarte ontako erri batean
oitura itxusia dago.
Bat bizi bada egiz,
ezin ikusi begiz;
arritu bizian nago
nola liteken edukitzea
gezurrak indar geiago.

2/ Erriak eztu aitzakirikan
angotar batzuek baizik,
sagar ustela baldin badago
kulparik eztu gereizik.
Onela ikasi zagon,
arrotz eta ezagun,
morroi bezela nagusik,
egimenean uxaturikan
burutikan gezur guzik.

3/ Eztan gauzikan etzagun esan
ez an, ez emen da iñun,
ez dezagula burua euki
argi bearrean illun.
Esnatu bein betiko
ta gezurra da ilko,
gaitz ori galdu dezagun,
bestela ez dakit inbiripean
zer ikusi bear degun.

4/ Gorrotopean dagon kristauak
sumatzen ditu bereak,
egia nundik ankaperatu
buruan bere nekeak.
Au izan da ura esan,
jendeak jakin dezan,
inbiriaren jabeak;
beñere ez gaitu engañatu
orlako etsai pobreak.

5/ Bertso berriak kantatu gabe
ezin det pasa egunik,
ta ez det uste kristandadean
oitura txarra degunik.
Proatu ziran batzuk,
ustez gizon burutsuk,
baña ez da jaio oraindik,
mundu onetan oitura au gabe
ni engañatuko naunik.

6/ Ni ibiltzen naiz paperak saltzen,
neronek jarrik bertsoak,
beñere ez dira palta izaten
alboan mingain paltsoak.
Inbiritan dagona
beñere ez da ona,
gizon izeneko atsoak;
emakumeei aitzaki eman,
oiek aien legekoak.

7/ Gipuzkoako erri batera
bein joan nintzan kantari,
ni joan da ango bat ari omen zan
etziran gauzak kontari.
Zeñi ta lagun bati,
anka sartzen da beti,
surikan gabeko kea.
Ori da gure artean dagon
gerra ixilleko pakea.

MARIA LURDES IRIONDORI

(Doñua: "Iparragirre abilla dala...")

1/ Iriondotar Maria Lurdes,
zuretzat nere bertsuak,
merezi bezin sakon da garbi
eskeñiz nua batzuak.
Urnietako lorea,
nun beste bat ohea?
Gaur Euskal-Erri osuak
atsegin aundiz entzuten ditu
zure abesti gozuak.

2/ Garai batean Iparragirre
zan gaur zu zeran berdiña;
erriz-errira ibillitzen zan
zu bezelaxe, jakiña.
Dezun arte indarra,
zuk ez utzi gitarra,
ontan egin alegiña;
bakarra zera gaur euskerazko
abestien erregiña.

- 3/ Urrilla joan da negu illuna,
tristura dator guregan,
gu poztutzeko utzi dezagun
itxaropena zuregan.
Gu zurekin anaitu,
zuk gu berriz alaitu
zedorrek dakizun eran;
gitarratxoa entzun orduko
jarriko gaituzu egan.
- 4/ Azkeneko aldiz Billabonara
etorri ziñan gabean,
aitona batek onela zidan:
"Zer dago onen aubean?"
Mingañean abesti
ta ezpañetan ezti,
buru dana argi batean;
gitarrarekin protestatzen du
Erriko Etxea atean.
- 5/ Emeki eresi gozoarekin
miatzen dezu biotza,
aitona zegon begi bustita,
gañera lanturu-otsa.
Nik esanik: "Zuri on
ez dizu egin, aiton;
nerekin atoz aruntza.
Emozioak ekar lezake
zuregana eriotza".

- 6/ Une artantxe bukatu zendun
gitarraren astinketa,
bitarte artan nere buruan
bazan milla naspilketa.
Aitona sano dago,
ni berriz pozik nago
laguntasuna beteta.
Berriz etorri nai dezunean
guziok zai gaude eta.
- 7/ Apaltasuna ta irriparra,
izketan oso sakona,
neskatasuna zerekin beti,
ori da bearrezkona.
Gazteak zure alde
egiten dute galde:
nundik dator orren ona?
Gure izarrak artzen jakin du
zeruak eman diona.
- 8/ Zedorrek jarri, zedorrek kanta,
eztezu iñon bearrik,
naiz-ta entzuten bi ordu pasa
gelditzen gera egarrik.
Zuk eztezu aseko
iñor nere klaseko,
ezpaita sortu besterik,
lengotako bat kendu ezkerro
zu bezelako ederrik.

9/ Zugaitza zarrak eun urte bete,
eun da amarrera dijoa,
alare eztu indarrik galdu,
bota du puja pijoa.
Beti dago orlegi,
askorentzat gordegi,
ez dago pipiak joa;
puja ederraren prutua zera
ta bukatzera nijoa.

PLANETAK

Bart amets egiña det. Ara or: ikusten ez det, ba,
amona bat illargirako bidean? Beste munduetaraño
eldu naian zijoan gaixoa.

- 1/ Asi gera gabeko
amabiterditan
kilkirra kantari ta
ni bertso berritan.
Egoaize lamarekin
esnatu sarritan,
ametsetan nebillen
kartoizko zalditan.

- 2/ Amon bat ikusi det
lañopetan sartzen,
bere matxardarekin
illargiri eltzen,
talo-burni batekin
joka dana ondatzen;
orain Donostin dabil
gezurrak kontatzen.

3/ Illargin ba omen daude,
bai, gizon galantak,
aiek segi ta noski
onen zalapartak!
Gerriz gora lau metro,
irukoak ankak,
geizi-lapurretâko
dirade apartak.

4/ Egunetan egon zan
autsetan gordia,
etortzeko atea
billatu ordia.
Ta gañera korrika
amona abia,
atzetik omen zuan
Altzoko aundia.

5/ Beste bein proatu zun
Venusa joatea,
jateko asmoetan
ango tomatea.
Ikusi zuanean
zabalik atea,
ura omen zan, ura,
tomate jatea!

6/ "Lurretik Venusera
egoaizeak nau bultz,
ezta, ez, berriketa
igotzea onuntz.
Lurretik uste arren
au dana dala uts,
bidean arki ditut
eun milloi astaputz.

7/ Emen jana badago,
ni ez nabil gosez,
bazkari ona egiña
nazute San Josez.
Marte aldera noa
ikusteko pozez,
ea billatzen dedan
nunbaitean Moises".

8/ Esan du nai duala
ezautu Jupiter,
bein joango da bai noski,
ez beintzat bi bider.
Aspaldi billa dabil
kaiolako kilker,
musika xelebren bat
emen degu laister.

9/ "Oraindik falta ditut
Pluton da Urano,
Merkuriotik barrena
joko det Saturno.
Izarretara eltzean
lurrerako turno,
emengo berri dana
esango det ondo".

10/ Okurrentzia zuan
amona gaxoak,
lurretik egiteko
arako pausoak.
laister emen degu ta
zabaldu besoak,
beti eztira izaten
olako kasoak.

11/ Antolatzen asi naiz,
nago ameslari,
ongi-etorri on bat
danok amonari;
Lezea aurretik dala
berreun txistulari,
ta ondoren bertsoan
Basarri kantari.

12/ Aurtengo agoztuan
Donosti pozikan,
Errusitik badatoz
ta Amerikatikan,
jetxiera ikustera
mundu guztitikan,
iñork ezpaitu egin
olako markikan.

Zeruko Argia, 1967, uztaillak 2.

BILLABONAKO ERRIARI FESTA AURREAN

1/ Pozik ikusten zaitut,
pillota lekua,
ez dezulako ematen
zeranik lengua;
goian sare berriak,
beia berdindua,
orma margo politez
gogoz apaindua,
orra erriak bete
bere agindua.

2/ Zarra berritzeakin
iñor ez da mindu,
agure ikusi ta
biotza samindu.
Ondo egiñak beti
poza ematen du,
orain bezela gero
bear zaio zaindu,
erriko agintariak
ori bere gain du.

- 3/ Billabonak dadukan
ederrena plaza,
bertan egiten dute
gazteak jolasa,
aitonak egurastu
sendoki arnasa;
egun zoragarri bat
nai duanak pasa,
ondo artuko degu,
datorrela lasa.
- 4/ Kanpotar guziori
ongi etorria,
pestak ondo igaro
txalotuz erria;
guretzat izango da
ixtimagarria,
Santiagok bota du
zerutik argia,
nun ospatuko dezu
egun bat obia?
- 5/ Zalditarra ospatzera(1)
etorri zaitzte,
senditarren etxean
aseko zerate.
Ezagunik eztunak
ostatuan bete,
jatetxe onak daude
zenbat nai ainbeste,
Lazkanok merke tripa
beteko dizute.

6/ Ixkiña emen dago,
ta Irualdeta,
beste geio ere bai,
jo nai dezutena.
Gertu dago Laskibar,
Arantzabi eta,
zein baño zein obeak,
ezta berriketa,
nundik etzera irtengo
ederki beteta?

7/ Gaztedi maitekorra,
entzun ditzazute,
lengo oitura zarrak
gaur badu birtute;
dantza zelebretain
datorkigu kalte,
jaramonik ez egin
bizi geran arte,
ta *ye-ye*'tarretatik
ibilli aparte.

8/ O, Billabona maite,
naiz zuk ni ez sortu,
zure babes goxoan
ezin naiz aspertu,
ogei urte oietan
zu zaitut ostatu.
Zaldi zuri jabea
biotzez agurtu,
bera da patroia ta
bera ongi ospatu.(2)

(1) Santiago alegia.

(2) *Zeruko Argia* astekarian, 1967, uztaillak 16 eta 23, 1, 2, 3, 4, 7 eta 8'garren bertsoak argitaratu ziran.

ONU DALA-TA

- 1/ Lurtarrak illargira
len jarri nituan,
ta *Zeruko Argia*'k
zabaldu zituan.
Aintzakotzako askok
artu etzituan,
etxean zorionak
izan genituan,
bertsoak sortzen dira
buru ornituan.
- 2/ Indian gosea ta
onuntz diru billa,
jaio ezkeru eman ditut
nik pezeta milla.
Pekatua diote
bei aragi illa,
jan baño naio dute
eletrika silla,
sinismen ori duna
gosez il dedilla.

- 3/ Lendakari Indira
Gandi andrezkio,
bere aldakuntzakin
gaur onela dio:
"Libre dezu aragi
ta jan gosetio,
pekatuaren beldur
dezu oraindio?
Ipuin zar oiek utzi
bein betiko, indio!".
- 4/ Bakoitzak bere izkuntza
ta bere oiturak,
utzi bere bidean
dijoazela urak.
Okela jan zazute,
ez egon beldurrak,
bestela naiko lanak
izanikan lurrak,
aragia gixatu,
eltzera ezurrak.
- 5/ ONU, dakizutenez,
dago Nueva Yorken,
lurreko aberri geinak
sartuak barrenen.
Amerika lenengo,
Errusi bigarren,
besteak an eztute
balio bi laurden,
indarraren mendean
orra nola gauden.

- 6/ Vietnamen dabilta
urte ta urtetan,
erabakirik gabe
ONU'ko juntetan.
Orain berria sortu
Jesusen lurretan,
Judas an arro dabil,
arro, bai, benetan,
beldur det aragian,
beldur ezurretan.
- 7/ Erabaki nai dute
ONU'ko maixuak,
artu dituzten lanak
badira naixuak.
Burumakur, asarre
Dayan'ek moruak,
Ejipto ta Jordani,
berdin siriuak,
Lur Santuko auziak
dira seriua.
- 8/ ONU'n egingo dute
eundalako masa,
lurtarra engañatu,
neri gutxi pasa.
Gauz extuak daude ta
ni ez nago lasa;
atomika ezpada
lertzen, burni-jasa;
lagun deigula eman
zigunak arnasa.

9/ Arren, ez al zaigu ba
gerra zabalduko,
Aita Santuak dio
otoitz egiteko,
naspillarik geiago
ez ezagutzeko,
gizatasuna danok
beti azaltzeko;
pakea eskatzen du
alkar ez iltzeko.

10/ Mundu guzia dago
ONU'kin minduta,
gerra sortu baño len
etziran bildu-ta.
Zer egin eztakite
erdi umilduta,
bakoitzak bere erruak
esamiñatuta,
kopetari eldurik
lotsez kokilduta.

Zeruko Argia, 1967, irailak 17

**GIPUZKOAKO ERRIAK
ETA NERE UMOREA**

1/ Zenbaitek izaten du
kantatzeko gala,
ari beintzat urruaz
nola edo ala.
Orain nijoakizute
trikili-trakala,
esanaz umorea
ederrena dala.

2/ Ondarbin egazkiñak,
Irunen txartelak,
Errenderin galletak,
Pasaian batelak.
Legazpin segak eta
Tolosan txapelak,
Donostin udarako
Kontxan ur epelak.

3/ Oiartzunen dadukat
jatorra laguna,
bertsolari gazte ta
zarren txapelduna.
Euskadi guzian da
oso ezaguna,
danontzako biotza
besterik ez duna.

4/ Errezilko semea
Zarautzen bizi da,
beste nere laguna
jatorra ori da.
Beti euskeran alde
lanean ari da,
alare esker gutxi
mesede eginda!

5/ Orio arrantzan da
Asteasu segan,
amorraia errekan
ta usoa egan.
Bakoitza ibiltzen da
ikasi zun eran,
mundura etorriok
orra nola geran.

6/ Getarin txakoliña,
Insalus Lizartzan,
ura edan ezker
iñor gutxi dantzan.
Sagardoa Astigarran
indartsua an zan,
Billabonâtua naiz
eundoko balantzan.

7/ Mondragonen sarrallak,
pistolak Eibarren,
Adunan igeltsua,
landarea Ibarren.
Beasaiñen bagoiak
orain bezela len,
gaztik onenak berriz
Idiazabalen.

8/ Berastegitik jorik
Elduain da Eldu,
ez naiz nai ordurako
Berrobira eldu.
Emen ezta oraindik
sagarrikan eldu,
bat proatzen asita
zakurrak dit eldu.

9/ Urnietan daukagu
etxe bat sakona,
iñoiz joaten bazera
sar zaitez Møkona.
Bertan edango dezu
txotxetikan ona,
asetu gelditzen da
egarrik dagona.

10/ Etxeko atetik txit
jotzen det aldaba,
Alegitikan gora
dagola Aldaba.
Iru berdin billatzen
orren zalla al da ba?
Laugarrena asmatzen
saiatu al bada.

11/ Ernanin Xinko degu
aspaldiko zarra,
sabela betetzeko
ezta toki txarra.
Nai bada iru plater,
nai bada bakarra,
kobratzeko orduan
beidatu zakarra.

12/ Lasarten arkitzen da
izena Michelin,
onengatik Urnieta
bizi da potxolin.
Andoaindarrangatik
Sorabilla berdin,
batzuk ondo jateko
besteak ler egin.

13/ Belauntza, Leaburu,
Gaztelun sartuta,
Orexara joan nintzan
sasoia artuta.
Gero Altzotik bera
Alegiratuta,
an trena artu nuan
oñez aspertuta.

14/ Ugarte, Amezketan,
andikan Larrantza,
lur goxoaren ordean
bidean arkaitza.
Abaltzisketatikan
Zaldibitik Gaintza,
erriak ezautzeko
Tximelaren gaitza.

15/ Ernialde ta Aia,
Goiatz, Biañikin,
Larraul, Urkizu, Irura,
Azpeiti, Azkoitikin.
Aizarna ta Beizama
Albiztur zarrakin,
orra amabi erri
bertso bakarrakin.

16/ Alkizako kanpanak
adirazten dute,
aberatsak dirala
Peru eta Lete.
Zizurkildarrak berriz
diruz ezin bete,
Tximelan bertsoakin
gaur poztu zaitezte.

17/ Salaberria eta
Matxain ditu Aietek,
bertso jartzen saiatzen
gogor dira aiek.
Lan berbera egiten du
Legorretan Letek,
Albisuk eta Oleak
ta esaten dun batek.

18/ Usurbil txanpañ-erri
da sagardoakin,
Zestua ere pozik da
urik onenakin.
Turistak zora dira
udaran Debakin,
Amezketak ez dakit
gauz ori badakin.

(1967)

AMASAKO ITURRIARI

Aurtengo Martin Deunaren egunez, Amasako iturriaren eun urtebetetzea ospatzen da.

Nere lagun billabonatarrak, Mintegia jaunak, iturri orri buruz bertso batzuk antolatzeke eskatu dit.

Ni emen bizi arren, lenengo bertsoan diot nungoa naizen.

- 1/ Jator-jatorriz tolosarra naiz,
ezin ukatu iñolaz,
bertan jaio ta bertan kristautu
ta San Blasen milla jolas.
Gaur Billabonan bizi naiz eta
aitortu bear det nolaz:
maitasunaren indarrangatik
aldatu nintzan kaiolaz.

2/ Nik bezelaxe oro opa du
Billabonako erriak:
beste eun urtean jarrai dezala
Amasako iturriak.
Garai batean bertan ziraden
sendatutzen elbarriak,
o, ur maitea, zuregan goaz
gaudenean egarriak.

3/ Mendiak dauka iturburua
arkaitz tartean gordea,
onekin igurtziko gaituzte
guri joatean kordea.
Jaio orduko ori artu genun,
gatz pixkatekin ordea,
pontetik gatoz ikasirikan
kristau zintzoen legea.

4/ Larri ederrak iñoiz ematen
zuk badakizu, iturri,
errekak bulartzen diranean
guretzat zera biurri.
Baña zu gabe ilko giñake
ta egunero etorri,
zu agortzea danok dakigu
ez litzakela pozgarri.

5/ Iturri asko agortu dira,
zuk jarraitzen dezu zintzo,
babeslaritzat ortxe dituzu
Belabieta ta Loatzo,
artzen dituzten euri guziak
gorderikan gaurko atzo,
ta gañezka dituzun guziak
legortetarako jaso.

6/ Perretxikutara joanikan
zure albotikan pasa,
txurrit eginda sendotutzen zait
aldapa gora arnasa.
Agur, iturri, gu ondo zaindu,
gora iñoizko euri-jasa,
ta gora lengo aitona zarrak
ta gora gaurko Amasa!(1)

(1967)

(1) *Zeruko Argia* astekarian argitaratutako bertsoak, 1968 urteko martxoaren 31'ean, argibide auek emanaz:

"Juan zan urteko azaroan ta Martin Deuna egunez, bete ziran eun urte Amasako iturriaren zabalkundea egin zala. Bere garaiean jaitaldian albistea eman ere bai lerro batzuen bidez *Argia*'n. Egun aietan sortu ta abestu zizkiguten bertso egokiak iturri orren sortze ta garai artako gizonen jokabide zintzo ta bulartsuari.

Bakardadeko ametsak

Denbora pixka bat igaro da arrezkero. Baña alataz ere, mese-
dez eskatu dietet, nere lagun diran Amantzi ta Errezolari, ia ba-
koitzak antolatu zituzten bertsoetatik zati batzuek argitaratzeko
baimenik izango ote nuen. Bai, erantzun dirate, ta orretaz emen
azaltzen dira. Irakurri ta, gogozkoak badituzute, neretzat diran
bezela, txalo egin gure erritar bertsolarientzat".

ATOMIKAREN INDARRA

Aspaldian sortu nuan "Mundu guzian trumoi so-
ñua" asiera zuan bertso sorta bat(1). Oraindik ere...
gaur egun ere... asiera oberik ez.

- 1/ Mundu guzian trumoi soñua
lenez gañera asia,
joan daneko aspaldi ontan
burrukan dabil aizia.
Lurrean ere asarre dago
Amerikakin Asia,
an zer gertako bien artean
ixilik dago Rusia.

- 2/ Asierako gizonen berri
kondairak erakusten du,
Kainen bitartez okertu giñan,
ezin gerade zuzendu.
Batek nagusi, besteak berdin,
danok nai degu agindu,
ta batez ere Jonson'ek beintzat
goitikan azaldu nai du.

3/ Kosigin degu Jonson berbera,
berdiñak dira indarrez,
esaten dute biak daudela
Txina gorrian bildurrez.
Vietnamen berriz alkarren aurka
lurra bustitzen odolez,
oien asmoa zertara dagon
asmatzen eztago errez.

4/ Gauz bat esan da bestea egin
ajolik etzaiotenak,
bartzarrak txiki milla pusketan
iñoiz uzten dituztenak.
Beren okerrak bestearen gain
bota zale nabarmenak,
onik gabeko txar eta gaizto,
ez beste gaizto alenak!

5/ Lurrikan ez dute sendotu nai,
goian daukate indarra,
ez dira tonto izenekoak,
burua dute azkarra.
Tresna berriak antolatzeko
oien diru erre bearra,
ta pobre asko goseak iltzen,
au da munduko negarra.

6/ Suzko pelotan mende gaudela
egon gindezke etsita,
erruso oiek goian dauzkate
geldi-geldirik jarrita.
Lurrak su artzeko arraixkua
danak batera jetxita,
Jaungoiko ona, lagun gaitzazu,
au ez degu merezi ta.

7/ Atomikari aurka egiteko
oraindik gaude atzera,
gu gera eltxo, aiek enarak,
jango gaituzte batera.
Alde aundia dagola dakit
orbeletikan urrera,
tiragomakin joango al gera
atomikaren aurrera?

8/ Illargira joan, etorri ta joan,
zer ez dute eramango?
Lenen igotzen dana izango da
betiko errege ango.
Arto, gari, mats, patatik ere
oiek ez dute egingo,
au txikitzeko zer asmo duten
beñere eztegu jakingo.

- 9/ Bakoitzak bere adelantua
ondotxo dauka gordea,
dirua diru, tresnak egiten,
gizona iltzeko ordea.
Pakean alde danak mintzatu
ta beti sutan labea,
itz gutxigotâ, ori itzaltzea
ez al litzake obea?
- 10/ Suari ura bota bearren
ote sorta asko gañera,
itzal ez dedin petroleoa
bertan naikoa gañera.
Odol berria sartuko nuke
orlakoaren zañera,
ea biurtzen diran betiko
Jaunaren atsegiñera.
- 11/ Sinismen klase asko baidaude
zabaldurikan munduan,
erri geienak berea dauka,
gutxi daude lo-zorruan.
Gure artean ezta jakiten
biotz onena nork duan,
baña gogorrek beratzen dira
eriotzaren orduan.

12/ Aita Santu ta Atenagoras
Erroman bildurik lengoz,
Batikanoko ate-atetan
besarkatu ziran gogoz.
Asarrea da orratz txarrena,
orrela obe da askoz,
ondo pentsatzen jarri ezkeroz
iturri batetik gatoz.

13/ Emen sinismen bat izan arren
beti izan dira gerrak,
neronek ere ezautu nuan,
artuta nago ederrak.
Aita Santuak zuzendu ditu
batzuen asmo okerrak,
bañan adarrak beti okerrak
izango ditu akerrak.

14/ Gure artzaia Erroman dago,
bera Paulo seigarrena,
sendagillean eskutan dago,
tristea daukat barrena.
Jakin dedanez, igaro omen du
ordu illun da txarrena,
otoitz bitartez sendatu dedin
danok bildu alkarrena.

(1967, azaroak 21)

(1) Ikus: *Bakardadeko ametsak*, I, 153 orri-aldean.

GURE ARTZAI ASTRONOMUA

1/ Irurogei ta zazpian gaude,
illak ogei eta zortzi,
bost egunera abendu zarra
egingo zaigu iritxi.
Beste urtetan bezela aurten
artzaiak ez dira jetxi,
egoaldiaren berri zekiten,
ez dute meritu gutxi.

2/ Zer udażken on izandu degun
kontu atera norberak,
negurik bate ezautu gabe
erori dira orbelak.
Eskola duten gizon azkarrak
arrituta daude berak,
artzaiak nola asma lezazken
egoaldian goraberak.

3/ Astronomuak esaten dute:
"Biar alako egoaldia".
Amarretatik zazpi asmatuk
gutxitan izaten dia.
Zuk berriz zortzi eskolik gabe,
aundia dago aldia,
aien tokira joan bear zenduke
aiei salduta artaldia.

4/ Zuk esan zendun udazken ona
izango zala, gozoa,
basarritarrak zure esanez
egiña zuten pausoa.
Etxea ongi utzia dezu,
adiskide ta auzoa,
egia esan, txaloka dago
zuri aberri osoa.

(1967, azaroak 28)

ALDARIAGAREN SUTEA

Asteasutik albiste samingarri bat datorkigu oraingoan: sutearen eragiñez Aldariaga baserriaren erre-tzea, alegia.

Albiste orrekin bat, beste txalogarri bat ere bai: sute artan, bederatzi urteko alabak bere anaia, etxe-ko aurra, salbatu.

Gertatuak gertatu, orra ipiñi ditudan bertsoak:

1/ Izparringia eskuan daukat,
idazlaria Iñaki,
Tolosakoa, Linazasoro,
Altzetan seme obeki,
Aldariagan zer gertatu dan
adieraziz ederki.
Ta Tximelari euskeratuaz
bertsoak zaizkio jalki,
neska batek an zer egin duan
jakingo dezute aurki.

- 2/ Maria Lurdes Agirreurreta,
bigarrena Lasa dezu,
bederatzi urte, baña biotza
ogeikoana daukazu.
Aldariaga zure etxean
ikusirik barruan su,
etzera asko konturatutzen
arrixkuan ziñala zu,
zure bearra bazan errian
goraltzeko Asteasu.
- 3/ Etxea erretzen ez nun ikusi,
onela daukat entzuna:
gaiztakerizko lana etzala,
berezkoa erre zuna.
Une artantxe jaio zitzaizun
ama baten ontasuna,
baldin eduki ezpazenduan
dadukazun maitasuna,
an erreko zan munduan jaio
beste kulparik etzuna.
- 4/ Anai gaztenak bi illabete,
seaskan zegon lo ta lo;
zu bakarrikan etxe kontuan,
txoria baño esnago.
Amatxo, aita ta senideak
belarra biltzen arago,
ta bat batean esan zenduan
"etxea erretzen dago!",
aurtxoan billa nola jun ziñan
guziz arriturik nago.

- 5/ Zure guraso jatorrak ori
geienez egingo zuten,
jungo al ziran semean billa
zu jun ziñan bezin zuzen?
Itxumen artan ezta erreza
ankari anka ematen,
xamurrago da pasa ta gero
gertatu dana esaten,
zuk bezelako anaitasuna
gaur gutxik dute izaten.
- 6/ Zeure bizia arrixkaturik
suaren ingurutxuan,
larritasuna zer dan gazterik
ikasi dezu enetxuan.
Nik aginduko banu *Plus Ultra*'n,
zuretxat itxu-itxuan,
diru mordo bat zure izenean
Donostiko eltxetxuan,
gero gañera medalla ipiñi
pozikan zure petxuan.
- 7/ Askok uste du neska bizkorrak
diradela kalekuak,
ai, nik eztitut emen ikusten,
maite, zu bezelakuak.
Ondo dakite guraso onak
eta sendi artekuak,
zuri begira boteaz daude
begietatik malkuak,
mundu onetan amon biurtu
zaitzala gure Jainkuak!

- 8/ Au da negarra ta ezin poztua
ordu batek dakarrena,
zutik zegoan etxe maitea
auts biurtu zaizu dena.
Norbaitek penik artutzen badu
neroni nazu aurrena;
salbatzearren baitere poza,
sendiko izar ederrena,
geroztik amak kolkoan dauka
gozaturikan barrena.
- 9/ Bei, txekor, idi, olloak aztu,
oroiturikan anaia,
garra tartean ikusirikan
zure bizian amaia.
Ederki erakutsi diguzu
zertâño dan alkar-naia,
ta nik limosna eskatutzen det
orain dalako garaia,
eskua zabalduzen badegu
berrituko da Aldaia.
- 10/ Arretxen dezu kontratista ta
Tolosan arkitektua,
Laskibar jauna buru dalarik
Otegi da egitekua.
Erri guzia auzolanean
laguntza egitazkua;
apaizak eta buruzagiak
egiten dute naikua,
ta neri berriz ixuritzen zait
bukaerakin malkua.
(*Zeruko Argia*, 1968, agorrak 15)

BASARRI

1/ Guda aurretik alkar, Basarri,
Donostian jo genduan,
ni entzule ta zu bertsolari
Txirrita zanan onduan.
Gaur dagon ainbat kulturarikan
ez egon arren orduan,
zure mingaÑak itz zabarrikan
an erabili etzuan.

2/ Gaztetan gizon egin ziÑan da
gizonki zoaz aurrera,
al dezuana erakutsiaz
gure izkuntzan aldera,
bear bezela jokaturikan
Aitor zarraren antzera;
zure bearra izan da emen
indartutzeko euskera.

3/ Euskeran alde jokutzen degu
zuk ainbat beste iñork ez,
oinbeste neke artuko duna
berriz sortuko da nekez.
Itzaldi onak maiz dituzu ta
bertsotan zer esanik ez,
aurrera berdin erakutsiaz
urtetan bizitu zaitez.

4/ Ogei ta amabost urte badira
ni konturatu nintzala,
berezko etorri ederrarekin
bertsolaria ziñala.
Geroztik, lagun, gure Jainkoak
maizago bildu gaitzala,
ongarri degu diszipuluak,
Basarri, zure itzala.

5/ Ote zikiñez betea zegon
bertsolarien baratza,
zu asi ziñan ori jorratzen
arturik lantegi latza.
Ikusirikan nundik datorren
sustraitikan akatsa,
len ezer gutxi balio zuna
jarri dezu aberatsa.

6/ Amalau urte bete nituan,
garai artako bertsuak,
astakeriak entzun ezker
pozik giñan geientsuak.
Kirtenkeriak elkarri bota
ta gu kirten alatsuak,
kirtenetan zein kirten aundiña
eramanikan pausuak.

7/ Kirtenak uxatu ziñuzen da
ez dedilla berriz jaio,
bitatikan bat aukeran jarri,
nik kultura pixkat naio.
Gaur Gipuzkoan kirten bat dago,
beraren izena Pello,
danontzat bera naikoa da ta
ez al da sortuko geio.

8/ Uztapideren omenaldian
elkar besarkaturikan,
zuk esandako itzak oraindik
emen dauzkat gorderikan.
Nere barruan joango dira
bizi geran mundutikan,
gizon ixilla aberatsa da,
ezta olako urrerikan.

9/ Beian zegoan zaletasuna
egin zenduan goratu,
lur makaleko landare zarra
lur berrian da loratu.
Iñortxok uste ez gendun lana
zuk egin zenduan lortu,
zu bezelako ortelanorik
oraindikan ezta sortu.

10/ Lege-gizon da apaiz da fraile,
bazegon gizon azkarrik,
gure baratza txukundutzeko
oien indarrak alperrik.
Zuk, Uztapide lagun artuta,
jorrai batekin bakarrik,
berezko doia duanak eztu
kultura askoren bearrik.

11/ Kultura aundiko gizon azkarrak
ez dute txarrik merezi,
oien bitartez egiten degu
gauz berri asko ikasi.
Euskera zaintzen naiko nituzke
beti onela ikusi,
zu berriz danon erdi-erdian,
lore guzien nagusi.

12/ Kirtenkeria zuzendutzeko
izan al da euskaldunik?
Eztala sortu esango nuke
zuk ainbat lan egin dunik.
Urtez aurrera bazuaz baña
etzaizu joaten kemenik,
orreatikan txapela eskuan
detela agurtzen zaitut nik.

(*Zeruko Argia*, 1968, garagarillak 30)

URTAİN

1/ Urtain gaztea, zure ukabillak
gogorak dira azaldu,
sei burrukaldi joka dituzu,
bat ere ez dezu galdu.
Zuk ainbat indar duen besterik
ez dala askok esan du,
nere iritziz, Euskalerriak
beñere ez du izandu.

2/ Zutikan ez da iñor gelditu,
ez zuri ala beltzarik,
zure aurrean ez dute izan
arnasa artzeko betarik.
Batzuek marmar, ez dakit zertan,
ni nago pozez beterik,
aurren unetan saiatu, anai,
ez dezu bear besterik.

3/ Zure indarrak proatu ziran
edozein arri klasetan,
marka galantak utzi zenitun
Euskalerriko plazetan.
Bozeolari biurtu ziñan,
ez sartu beste ezertan,
telebistatik nai zaitut ikus
jokatzen Ameriketan.

4/ Abia zaitez munduan zear
Uzkudun zarra bezela,
nere bertsoak ez dute indar
asko izango bestela.
Zure aurkari, beltz edo zuri,
artzeko zegok epela,
bañan lenengo onuntz ekarri
zuk Europako txapela.

5/ Egun batetik ara bestera
muturjokan artu sonak,
merituk ditu zuri lantegi
au erakutsi dizunak.
Nunbait bazekin gutxi dirala
zu bezelako gizonak,
txapel-bidean lagun zaitzala
arnasa eman zizunak.

6/ Uzkudunistak giñan lenago,
orain gera urtaindarrak,
aurten proatuko ditu-ta onek
Etxeberrian indarrak.
Ta bizkaitarra eratziko du
gurean kolpe bakarrak,
orduan ixo ta ixo danok,
aztuko dira marmarrak.

7/ Lur maite ontan jaio giñanak
goratu Euskalerra,
ez dezagula ankaperatu
gaurko landare berria.
Bere etxeko tellatutara
botatzen dunak arria,
esan diteke ark dadukala
buru naspill, elbarria.

8/ Gure artean ez da izaten
beti asmatzen erreza,
nola goratu ezin asmatu
izan baziña prantzesa.
Badirudite zu goralduta
artzen dutela bajeza,
gizon txoroen itz mingarriak
obe det ixillik pasa.

9/ Estilorikan ez izan arren
bat izan leike txapeldun,
teniserako jaio ez giñala
danak badakite mundun.
Ni arritzen naiz Hernándezekin,
ez dakit burua nun dun,
Europan jabe izandu zala
ez du sinisten Uzkudun.

10/ Zure izenak ikusten dezu
zenbat komeri dakarren,
Jainkoa degu lenengoa ta
zurea berriz bigarren.
Aulak auleri, ta indartsua
ikusi da zer datorren,
estiloa zuk utzi bestentzat,
irabazi al dan azkarren.

11/ Azkaratek sei urte errenkan
txapela zuan jantzia,
askorentzako izanagatik
pelotan baldar-ontzia.
Atotxan beinbat lau gol Arregik,
bada naiko garrantzia,
estilorikan ez degu bear,
baizikan golak sartzia.

12/ Alde guzitan zure izena
besterik ez dago orain,
Paulino ezkerro bozeroari
zuk egin diozu erain.
Etorkizunan berri ez dakit,
utzi dezagun zure gain;
Europan buru jartzen bazera
danok adiskide, Urtain!

Zeruko Argia, 1969, otsailak 16

ERREBOTEKO JOKUA ETA BILLABONAKO MANKUA

- 1/ Larogei ta lau urte mugatsu
sartu zan Billabonara
ezin esan dan bezelakoxe
pitxi politen bolara:
jostalluaren maixu Mankua,
izengoitia ontara,
oso-osoko jokalaria
burutikan oñetara,
txapeldun zala Jaunak deituta
joan zan zeruetara.

- 2/ Sendi txiroko aurtxo apala,
txanponikan zuanean,
bere eltxetxora korri ta korri
plazatikan zuzenean;
pillotan nekez galduko zuan,
irabazi geienean,
iñork etzuan arez joka nai
ona igarri zutenean,
diru askoren jabe egin zan
gero sasoitu zanean.

3/ Garai artako onen-onena
Eibarko Txikia omen zan,
Mankuak retatu zuanean
arek baietz pozik esan.
Igande batez jokatu zuten
biak Atotxako plazan,
berrogei ta amar tantora ziran,
an arrokeririk etzan,
bost tantoz garbi irabazirik
naiz beso bakarra izan.

4/ Milla zortzireun larogei ta sei-
garren urteko urrillez,
jantzi ziraden bat gerri gorritz,
bestea berriz urdiñez;
duro zillarra buruz goi bota
dardarrai eutsi eziñez,
Eibarretikan diru asko zan
ogei bosteri egiñez,
kosta aldetik gero etxera
amaika joan zan oiñez.

5/ Onera berriz duro batekin
joan zanak ekarri amar,
oiek etziran aiek bezela
etxera etorri marmar,
irrintzi luze ta deadarka:
"Gora gure beso bakar!".
Galtzen danean negargurea,
irabaztean ler da par,
ez len bakarrik, bai orain ere
jokuak gauz ori dakar.

6/ Bertako seme Pedro zana zan
ta Yarzarretakua,
beso bakarra zalako denak
deitzen zioten Mankua;
xexto motxeko pelotaria
ez genun nolanaikua,
Gipuzkoako txapeldunari
txapela kendutakua,
ura zan arriz zana egin da
plazarako modukua.

7/ Manku il da erdi negarrez
gaur aiton diranak nunai:
"Mundu-aldia motxa izan zun
gizaraxoak, ori bai!".
Lur eman zioteneko goiza
ez da aztuko nolana,
ingi-ol eta denda ta beste
guziak egin zuten jai,
ontaz naikua gaur esaten det
nola zitzaion ari nai.

(Zeruko Argia, 1969, uztaillak 27)

ERREBOTeko JOKUA

1/ Errebotean ez da jokutzen
gaur garai batean aña,
Euskalerrian oso da galdu
indartsu zegoen zaña.
Puja gutxiko zugaitza nunbait
naiz emen egon bikaña,
esaten dute baiki polita:
"Au dek, au, joku apaña!",
kantuz goi jarri nai nuke baña
utsa da nere mingaña.

2/ Iñork ez daki oraindik ziur
zenbaitu urte dituan,
atzo goizean eztabaiean
neronek entzun nituan.
Ezertxo're an ez nun ikasi,
gelditu nintzan kituan,
gaur datorkiten egia au da,
begiratu ispilluan;
bakar-bakarrik zekitena da
dagola ia ituan.

- 3/ Ez Gipuzkoan, ez Naparroan,
ez Araban da ez Bizkain,
emen bakarrik jokaturzen da
prantzestarren aurka bikain.
Ez dakizuten asko zerate
ta ikusten badezute bein,
ao zabalik galdezka danok:
"Nork egin du tanto orain?".
Erantzun zallak gelditzen dira
gizon jakintsuaren gain.
- 4/ Prantzesak alde batetik eta
gure mutillak bestetik,
lau, bost, sei, zortzi bolea latzak
erori gabe xextotik;
marran dotore irabaziaz
arraia iru metrotik,
ikusleentzat joku oberik
ez dala kendu burutik,
naiz ulerkaitza izan, jendea
beida egoten da gogotik.
- 5/ Ulerkaitza ta aspergarri da
andik onuntza tiki-tak,
egon ezkerro ikusten dira
oso jugada politak.
Pelotak ainbat bide askotan
ez du korritzen tximistak;
pelotazale asko izan du
Billabonako erriak,
danen izenez ez naiz oroitzen,
esango ditut erdiak.

- 6/ Martin Jose da Elolatarra,
oso aiton atsegiña,
ark ala dio: "Errebotea
galduko zala jakiña;
len nunai zana emen bakarrik
ortarako dago griña".
Esaten zidan: "Ai, gizon gazte!
Ni bezin zarra baziña,
negar da guzi eingo zenduke,
biotzean berriz miña".
- 7/ Onuntz etori arte ez nuan
ikusi joku klase au,
bi sakalari, bi gelditzalle,
talde bakoitzetikan lau.
Zintan daudenak xexto motxakin
pelota oñetara *rau!*,
kontatzallea beti marruaz,
arek ni txoratutzen nau,
esan liteke: "Ederki jan dik",
ez dagola beintzat barau.
- 8/ Jokua asita plaza guziko
zelebrena da Errexil,
tanto kontatzen asten danean
gero ez daki nola ixil.
"Ados, ta arraia, jaunak!" ujuka
abots lodiko eresin,
ara ta ona gelditu gabe
mutil gazte bat ez bezin,
azkar ta ona tanto kontatzen,
motellak, ez dek edozin.

9/ Santiago ta gero Santa Ana,
San Inazio mugarri,
lenengo ori noiz iritxiko
erri guzian pozgarri.
Beste urtetan bezela aurten
festa asko dute jarri,
prantzesak ere badatoz eta
Uztapidekin Basarri,
egun eder bat pasa nai dunak
Billabonara etorri.(1)

(1) 1969, Billabonako Santiago jaietako egitarauan.

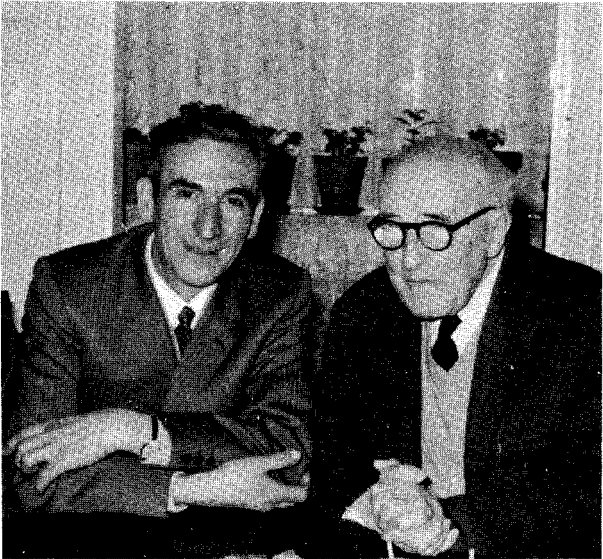
ISAAK LOPEZ MENDIZABAL

Tolosako Isaak Lopez Mendizabal jauna zanari, bere larogei ta amar urtebetetze eguna ospatzera-koan, 1969 urteko apirillak 11.

1/ Milla zorion, aiton maitea,
zure urtebete egunez,
larogitamar gaur dituzu ta
gozaten dezu osasunez.
Buruz argia, gortasunik ez,
aldero pixka bat oñez,
begi txurixtak, ikusi ezin,
zerbait bear, nai ta nai ez.

2/ Zuregandu ni, egun asko ez,
orain oroitzen naizenez,
zure lagun zar danak aitatu
mingain da beso indarrez.
Ameriketâ nola joan ziñan
adierazten zendun errez;
baña orduan egondu nintzan
lertzeko zoriz negarrez,
Isaak, zurekin ni bilduko naiz
itxasoz ezpada lurrez.

Zeruko Argia, 1969, apirillak 20

Luis Rezola, *Tximela*, eta Isaak Lopez Mendizabal.

BILLABONA TXAPELDUN

Billabonako errebote taldeari nola nere omena?
Nere bertsoz obena!

1/ Bein bear da berriro
nago bertsolari,
jartzeko esan didate
erreboteari.

Zabaltzen badituzu,
Zeruko Argi ori,
biotza atsegiñez
beteko zait neri.

2/ Joku peligrosoa
da errebotea,
zarrak utzi ziguten
orlako dotea.
Arri txintzar tartean
okerra botea,
orduan onena da
argi egotea.

3/ Emen ikasten dute
mutil kozkortuta,
bai anka-zañetako
galantak artuta!
Ikusi izan ditut
zentzua galduta,
etxera joaten ere
buruai elduta.

4/ Ez dakiñak ikasi
jarri zan legea,
errebotea dala
joku erregea;
partidurikan ez da
Anjelus gabea,
lur gañean nun ote
oitura obea?

5/ Amabiak txintxilik
ixiltzen da dena,
On Roman ikustean
plazaren barrena,
agintari erdian
egiñik arrena;
Jaunak eman zaiola
berrizko kemena.

6/ Gora talde jatorra!

Gora Billabona,
errebotearen jaun
da jabe dagona!
Elosegin txapela
etxeratu duna,
gogoangarrirako
ederra laguna.

7/ Guzitara amar erri

beren izenekin,
Prantzian bertan zazpi,
nai duanak jakin;
Naparron Irurita,
Gipuzkoa biekin:
Zubietako jatorrak
Billabonarekin.

8/ Mugaz beste aldekoak:

Sara ta Saint-Palais,
Pau, Endaia, Baigorri,
–memoritsua naiz–,
Donibane ta Azparren,
zazpiak guk anaiz
artuak, jokatzera
onuntz etorri maiz.

9/ Donibaneren aurka
genduan finala,
txistu ta danboliñak
aurretik zirala;
amaikana berdindu
amairura zala,
gizona larritzeko
au dek, au, azala!

10/ Billabona aurretik
bederatzi ta iru,
"txapela gurea da!"
ain geunden seguru.
Ango kiskiti-kaska
bi ordu inguru!
Aiek amaika joku,
gureak amairu!

11/ Galtzen ikusirikan
jo zuten galanki,
berrizko oien izenak
gogoan eduki:
Etxeberri, Irigoien,
Lastrade, Irazoki,
talde ontan onena
Fagoaga noski.

12/ Txapeldunen izenak
ezin ditut laga,
Santa Mariarekin
aupa Arrillaga!
Beristain da Bidaurre
bikote abilla da,
ta Etxenike jauna
taldeko abea da.

13/ Ogei atzelaritik
latzena gurea,
eman bearra dago
bakoitzai berea;
eun kiloko mutilla,
ez da lepoz mea,
jokalari onena
Martiniñan semea.

14/ Euskalerrian asko
egon arren lotan,
emen jaio ordurako
xextozko pelotan;
jakin gaberik ez il
iñor mundu ontan,
ikustera etorri
San Inaziotan.

15/ Etxean du txapela
aurten Billabonak,
aterki oiek dira
errirako onak;
beti ez dira izaten
orlako gizonak,
talde jatorrentzat
danon zorionak.

16/ Nere tokaioa da,
gañera laguna,
Tximela da lantegi
au bukatzen duna.
Bakoitzak egiten du
lurrean al duna.
itza bete det eta
poztu ai, Altuna!

Zeruko Argia, 1969, apirillak 20

ATXE

1/ Burura datozkidan bertsoak
ez dago ixil uzterik,
paltik badet gaur barka, anaiak,
ez det jarriko *atxe*'rik!
Etzait ardurik, etzait ajolik
naiz asarretu axarik,
atxe zarrakin naspillatuta
ez da goratzen euskerik.

2/ Askok bezela zertan erdizka?
Asi ezkerro osoak.
Bestela alperrik izango dira
nik emandako pausoak.
Gaur axari diran jaun oiek
orduan ziran zozoak,
uve jartzea bakar palta du
gure euskera gaxoak.

3/ Pake ta guda, aske ta espetxe
proatuak banan-bana,
ni nazute bat besten tartean
euskeraz zaindu zuana.
Oraintxen nator, axari eder,
bat-batera zuregana,
berriro ere zozoz biurtzen
artuko dek naiko lana.

4/ *Ese* ta *zedaz*, bestea *ekis*,
au da izkuntzan lorea,
irurak ezin ongi antolatu
bada naiko lanbirez.
Axaritarrek azaldu dute
margoz eztan kolorez,
atxe onekin jarri naiz die
euskerari kollarez.

5/ Arratsaldeko egunkariak
ekarri zuan lenguan,
goitik beraño irakurri nun,
guzia daukat goguan.
Idazlaria asarre zegon
ni gaur nagoan moduan,
gure artean pakerik ez ta
nola izango munduan?

6/ *Atxe*'k altxorrik ez digu ematen
baizik zapuztu izkuntza,
Cervantes zanak sortu beretzat
bañan guretzako utsa.
Aurkarik bada, ni ez naiz joango
etorri dedin onuntza,
zein azkarra dan ez da jarriko
dardari nere gorputza.

7/ *Zeda* ta *ese* ondo erabili
obe degu *atxe* baño,
ekis bera're goxoa ez al da?
Aztu al zaigu ortâño?
Len nekez gora igo deguna
etorri zaigu beraño,
zer derizkiozu zerutikan,
Pedro Maria Otaño?

8/ *Atxe* onekin au da izkuntza
dana alperrik galtzea,
zauria sendatu bearrean
sartu dizute iltzea.
Berriro gaxo ikusi baño
naiago nuke iltzea,
jarri dutenak ez al da obe
berriro *atxe* kentzea?

(1969)

ETXENIKERI

Billabonako errebote taldeak duen jokalaririk zarrrena, Etxenike da. Betidanik pelotari! Oni, Billabonako erriak egin zion omenaldia zala-ta, bertso auek eskeñi nizkion.

1/ Milla bederatzireun eta
irurogei ta amarrean,
illak amalau egun ditu gaur,
gaude garagarrillean.
Bildu gerade Etxenikeri
danok zerbait ein naiean,
geiago merezi duanikan
ezta beste bat lurrean.

2/ San Antonio biaramuna
egun oso siñalia,
Etxenikeri egiten zaio
gaur emen omenaldia.
Geiago merezi duan asko
mundu ontan ba al dia?
Ondo irabazi dualako
degu gaurko jaialdia.

- 3/ Eun partidu baño geiago
errebotean bakarrik,
yoko garbi're berea du ta
beñe ez pelota txarrik.
Arraian dana gelditutzen du
iñun bada guante zarrrik,
eskuz e milla jokatu ditu
binaka eta bakarrik.
- 4/ Ezkerra da ta ezkerrez onek
sake danak jotzen ditu,
kontrarioak jirutzen badu
eskubiakin gelditu.
Berak begiak naiz onak izan
onen guanteak baditu,
zenbat arrai ta joku ein ditun
Tximelak gaur ezin deitu.
- 5/ Oso zarrakin jokatu zun da
aieri zien ikasi,
ondoren bere sasoikoari
nola bear zan aiazi.
Gaur berriz gazte diradeneri
egiten die erakutsi,
ezin izan du, berak naita're,
erreboterikan utzi.

- 6/ Plaza ondoko tellatuetan
iñun bazan ituterik,
au aietara pozik joaten zan
iñoiz bazun abixurik.
Laister goraño igo izan da
iñun bazegon koskarik,
tellak aztuta begira ondo
ba al zegon pelotarik.
- 7/ Onen etxera bera bear ta
amaika jende joaten zan,
emazteari galdetuz beti
ea Karlos etxean zan.
Lan orduetatikan kanpora
begiratutzeko plazan,
bestela berriz Frantzi aldean,
erreboterikan bazan.
- 8/ Aspaldi ontan dauzkan lagunak
onek erreboterako,
Begiristain du bizi-bizia
bere aldamenerako.
Andoni bere atzean beti
jokua zuzendutzeko,
Imanol maixu ta Santa berriz
pelotak txikitutzeko.

9/ Pelotan dabil uts egin gabe
ia berrogei urtian,
pelotarako du ta izan du
odola zañen azpian.
Utzi nai eta ezin utzi du,
dago naigabez betian,
pelota utzi askoz obe du,
ibili lagun artian.

10/ Pelotariak asko dirade,
orrelakoa bakarra,
ainbeste urtez jokutzen ai da,
ez au izan bazan txarra.
Abildadea beti izan du
eta gañera indarra,
gazteak asko badaude baña
guk naiago degu zarra.

11/ *Bear-zana* da txoko goxo bat,
negun ere ezta otza,
munduan dagon musika onena
orman pelotaren otsa.
Pelotarikan gabe litzake
berarentzat eriotza,
Bear-zana zan ta izango da
errebotean biotza.

12/ Biotza alai jarri dezagun
naiz malkoak begietan,
Etxenike au bezelakoak
bear dira mundu onetan.
Botillo, xexto eta guanteak
zabaldu euskal errietan,
erreboteak jarraitu dezan
gizaldiz gizaldietan.

(1970, garagarrillak 14)

ZER EGIN DU MATESA'K?

(Doñua: "Aizak i, mutil mañontzi...")

1/ Bazterretatik izparrak
datozkit oso piparrak
Bartzelona ta berdin Madritik,
bertan ere txarrak.
Asarre daude naparrak,
begitan malko-negarrak,
esaten dute: "Nun dira orain
Matesa'n indarrak?"

2/ Zer egin deken, *Matesa*,
asmatzen ez dek erreza;
iri gaur zuka itzegitea
neretzat bajeza.
Atzo intzaken markesa,
gaur gañean daukak jueza,
kulpantea dek eman zikena
oinbeste lañeza.

- 3/ Ustez garbi jo uan goi,
bañan zikiñetan eroi,
lagunik gabe ostu al dituk
amar milla milloi?
Atzaparretan daukak loi
ta kontzientzian erdoi;
oiek eztituk legez egiten
kendu gabe iñoi.
- 4/ Atzoko bizkortasuna,
gaurko estuasuna,
legerik eztek sortu egiteko
bakoitzak nai duna.
Kendu diok ontasuna,
pezetari osasuna;
orain guk pagatu bear ire
biurritasuna.
- 5/ Mendeko danak engaña,
eztek motela mingaña,
baña gezurrez uste al uan
altxatzea España?
Lagundutzeko estraña
ona bear dik entraña,
gaur nere eskutan ik bear ukek,
kartzelan ez baña.

- 6/ Utziko nitek asita,
danak dituk merezi-ta,
ardagaiaren antzera iltzez
zugaitzai josita;
gaizki ago ikusita,
galduta alde guzitâ,
Carabanchelen ilko aizela
egon ai etsita.
- 7/ Ona igaro dek epoka,
ori etzakela uka,
ortik datorkik gaur sendatzerik
ez dagoan pupa;
Españiari zurrupa,
estranjerian ujuka,
erorrek billatu dek itzala
diruaren truka.
- 8/ Estranjerira dirutza,
etxea utzirik utsa,
gaur lau ta biar ogei nai arek
egin ziken bultza;
anbizioan laguntza
biurtu zaik astaputza,
egin dekena egiña zegok,
ik daukak gurutza.

9/ *Matesa*'ren leziua
jakiteko desiua:
guk beti lan da aiek gurea
ostu-biziua.
Nun eukaken juiziua
altxatzeko naziua?
Ez al dek berriz sortuko olako
kongregaziua!

10/ Auxen dek amargarrena,
ta bera nabarmenena;
juezan aurrean itzegiteko
bai al dek kemena?
Kontzientzian pixu dena,
arindu ezin dekena,
i aiz zazpigarrena ikasi ta
aztu zitzaikena.

11/ Txar dekelako konduta
sartu nauk ire kontutâ;
jakinda natxiok nola agoan
lepotik elduta.
Gobiernua bilduta,
gu bezelaxe minduta;
santu-paperak alperrik dituk
oinbeste kenduta.

12/ Nere euskera gozuan,
anaiok, biotz osuan
nijoakizute au esatera
ta artu goguan:
esandakoak bertsuan
askok ulertuko etzuan,
erderazko itzak euskeraz jarri
izan banituan.(1)

(1) Egillearen esku-idatzi batetik. *Goiiz-Argi* aldizkarian argitaratu ziran bertso auek, 1970 urteko azaroan, aitatzerik merezi ez duten aldaketa batzuekin.

**TOLOSAKO JUANITO LOPE
IRUDIGILLEARI**

- 1/ Lopetar Juanito,
nere lagun zarra,
bustoak ipintzeko
etzun esku txarra.
Iñauteritan berriz
zu ziñan bakarra,
gogotikan edan da
kaletan baldarra,
egin izandu nuan
amaika algara.
- 2/ Zilipurdika erori
bein biok batera,
lau neska gaztek gero
zulotik atera.
Aiekin joan giñan
Rondilla kalera,
batek esan zizuan
"ardoa atera",
bañan zuk galdu zenun
bidean kartera.

3/ Bertsotan orra egin
zure eskultura,
ederki bai igaro,
gau pasa zan ura.
Beti arrimatzen zan
nesken ingurura,
besterik etzizaion
etortzen burura,
ederki pasa zuan
Tximelan kontura.

KANPOTARRAK ONUNTZ

1/ Etortzen diranean
"buenos días, señor",
andikan pixkatera
ez gera iñor.
Berak naita nagusi
emen bezela or,
buruakin agurra,
belarritatik gor.
Detalleak jator
apuntatzen nator,
euskerari opor,
al dutena gogor.
Orrelako jendea
andikan dator.

2/ Egia da guzia,
au ezta ametsa,
oiek ezagutzen da
oso erreza.
On bezela etorri
ta gero etsaitza,
gezurra esateko
lendik dute gaitza.
Belarria motza,
antxume kokotza,
eskaxa gorputza,
larru azal beltza.
Nungotarrak diraden
ortikan pentsa.

HERRERO BATI

Billabonako errementari bati jarriak. Nere lagunetako bat bera. Joxe Anjel bere izena. Denbora asko ez dala, bere etxepeko errementerian izan naiz, egiten dituan eskulan zoragarriak ikusten.

- 1/ Aspalditxoan ixilik zegon
txoria emen dezute,
erdi illunpean dagon artista
argira ekarri nai nuke;
suteri-lanak txit dakitenak
galdera au egiten dute:
"Mallu ta zintzel utsakin eskuz
Jesus nola egin liteke?".

- 2/ Arritu bizin gelditu nintzan
sar orduko zure etxean,
Jesus maitea ikusten baidet
iltzen burni-gurutzean;
bere aurpegi berbera eta
beso bat oker antzean,
burua bera alde eroria
azkeneko arnasean.

- 3/ Zure lantokin alperrik dira
tresna berri edo makiñak,
adelantuak zertâko ditu
eskuz egiten dakiñak?
Andre-alaba, zu ta aita zana
apain dauzkazu egiñak,
badirudite fundizioan
egindako imajiñak.
- 4/ Kolpe batekin ez da egiten
kristau baten aurpegia,
berotu-aldi askoren bidez
esan nai det, alegia.
Batetik esku abilla bear,
bestetik begi argia,
soldaduraren tantorik gabe,
guzia burni garbia.
- 5/ Neska ta mutil dantzan gozoro,
erdian txistularia,
tanbor da txistu kendu ezker
dirudi bertsolaria.
Pieza batean bakoitza egin,
or dezu abildadia,
gañera aurpegin ezagutzen da
erdikoan edadia.

- 6/ Bakar-bakarrik egin dituzu
imajin arrigarriak,
danak amabost izango dira
zuk neri erakutsiak.
Nere bitartez jakin dezala
gaurtikan mundu guziak,
pare gabeko artista on bat
daukala Euskalerrriak.
- 7/ Mallu tenazak eskuetan da
surtan burni guritua,
izan liteken ustelena da
izenez *pudelatua*.
Beroan artzen ez da xamurra
material oni puntua,
askotan kolpe kaxkarrenakin
gelditzen da izartua.
- 8/ Suterin sartu, txingure albotik,
noiz galga artu peskisan,
eztu balio kolpeka asterik
asten danean drisdisan.
Bakoitza egiten zenbatsu ordu
pasa ditun ez dit esan,
iñork eztaki oiek egiten
zenbat erneaziko zan.

9/ Gora pintore, gora eskultore
ta gora lagun jatorra!
Jaiotzatican mallua beti
izan dezu maitekorra.
Amaika bider ikusi baidet
blai eginda alkandora,
eztakianak eztaki zer dan
suteriko lan gogorra.

10/ Jaio, kristautu, azi ta bizi
Billabonako errian,
eskolatu ta lanari ekin
etxeko perrategian.
Aita zan arek au etzuan nai
ikusi alperkerian,
an jarraitzen du erentzin utzi
zion suteri zarrian.

11/ Otaegitar Joxe Anjel da
imajin oien jabea,
burua ongi ornitua du,
arrokeririk gabea.
Ludian zear lanteri ontan
nun arkituko obea?
Au degu emen herrero batek
ekarri zuan lorea.

12/ Milla zorion zuri ematea
gauzik onena neretzat,
nik ez baidet, ba, beste itzikan
gaur billatutzen zuretzat.
Jarraitu aurrera geiago egiten
bere artean ametsak,
ta ea biar oroitzen zeran
Gernikako arbolantzat.

(Príncipe de Viana, 1973, apirilla)

(Zeruko Argia, 1973, garagarrillak 24)

BERRIRO BASARRI JAUNARI

(Doñua: "Aizak, i, mutil mañontzi...")

- 1/ Atsegin zaiten eresi
galtzeak eztu merezi,
Xenpelar zana oroiturik gaur
nator bizi-bizi.
Al dezutenak ikasi,
nere iritzia ikusi,
gure artean nor zan da nor dan
bertsotan nagusi.

- 2/ Basarri, zera egizko,
nik beti ala begiz jo,
bertsolaritan bertsolarina,
eusko iturriko.
Etzera gizon erdizko,
erriak zaitu premizko,
eztakianak ikasi zala
nor zeran berrizko.

3/ Atsegin bezin alaia,
zu zera gure artzaia,
gaxorik zegon euskera indartzen
egin zīñan saia.
Ilko zan beldur-garaia
ezautu gendun, anaia;
zu zeralako erri-arnasa
gaur dago lasaia.

4/ Eztezu maite atxerik,
eztezu galdu etxerik,
zuri eztago zabarkerian
ezertan eltzerik.
Eztezu autsi eltzerik,
autsia josi besterik,
on egiten dun gizonak eztu
buruan kezkarik.

5/ Ama Euskera kuttuna,
jatorriz maite deguna,
elbarri zegon, zu zera kantun
sendatu zenduna,
urtetako osasuna
berari eman diozuna;
artzaia etxean duan ardiak
ai zer poztasuna!

6/ Jarraitzen dezu egoki
errian alde gizonki,
naiz da oraindik gorroto pixkat
batzuek eduki.
Anai artean okerki
eztu ematen ederki;
ama maitatzen eztunak eztu
maitatzen ezerki.

7/ Zu beti zoaz egira,
gezurra sartuz sasira;
Aitor zarraren lur egin dezu
goxo-goxo jira.
Artaldeakin esira
etorkizunan begira;
bañan askotan ardi onenak
okerrenak dira.

8/ Euskalerriko plazetan
kantari milla klasetan,
mendian berdin, zer esanik ez
beko zelaietan.
Naiz da eguzki erretan,
berdin elur marduletan,
egin da egin dezun lanakin
ez egon penetan.

9/ Bat bada, zu euskalduna,
berezko doia dezuna,
amaren bular goxo-goxotik
txit dakarkizuna.
Zeretzako poztasuna,
erriantzat ontasuna,
Alguztidunak eman zaizula
aurrera osasuna.

10/ Bertso-jartzalleak bildu,
ez onengatikan mindu,
bere iritziz onena nor dan
Tximelak esan du.
Iñori ezin agindu,
pixua dunak arindu,
zuen eskutan dago Basarri,
ea nork berdindu.(1)

(1) Egillearen esku-idatzietatik artuak. *Goiz-Argi* aldizkarian argitara emanak, 1976 urteko otsaillaren 14'ean, bederatzigarrena izan ezik, aitatzerik merezi ez duten aldaketa batzuekin.

GURUTZEAREN BABESA

(Doñua: "Ikusten duzu goizean...")

1/ Gurutzearen babesa,
kristau guzion ametsa,
aterpe oberik eza.
Euskal-Erriko mendigañetan
au beste banderik ez da.
Goi artatik zaindu beza
gure bizi-tza nekeza
ta sarritan aldrebesa.

2/ Zor diot gurutzeari,
zor, bai, eskerrik ugari,
artaz ziñatua naiz ni.
Bataiatzean gurutz-ikurra
apaizak zidan ezarri.
Arrezkero ezaugarri,
bera det beti nabari
biotz-begien pozgarri.

- 3/ Agur, gurutze santua!
Nigatik or iltzatua
Jainko-Seme gizondua!
Bere odolez or garbitu du
gu guzion pekatua.
Alare askok aztua...
Gu bizi-truk il zan ua
ta emaiogun maiz muxua.
- 4/ Kanposantuko ixilla,
ixil bete, biribilla,
ez itz-ots, ez ixkanbilla.
Illobi bakoitzean gurutz bat,
fededer baten kurpilla.
"Piztuko da gorputz illa,
ni itzultzean aren billa;
seguru egon dedilla".
- 5/ Eriotzaren samiña,
ezin esan ainbat miña,
alare iges eziña.
Guruzetik or Jesus eskeintzen
bere laguntza zin-ziña.
Zer zorion ta atsegiña
arekin bat-bat egiña
il ta piztuko bagiña!

(El Diario Vasco, 1977, apirillak 3)

JOXE TA ANA MARI

(Doñua: "Ai gure antziñako...")

Beren ezta egunean, aien lagun batek kantatzeko,
jarri arazi zizkidatenak:

1/ Ezkondu diralako,
Joxe ta Ana Mari,
nago bertsolari;
zorionak emanaz
asi naiz kantari.
Alkar maitatuz eutsi
bizitz berriari;
ona egin nai badek
etxean bazkari,
naiko diru ekarri
etxeakoandreaki.

2/ Gernikako zugaitza
degu maitatua,
beti aitatua,
berarengatik dator
euskera batua.
Iparragirrek jo zun
lenengo tutua,
ta zer esan nai zuan
ez nago aztua;
ea ekartzen dezuten
mundura frutua.

3/ Ederki bazkalduta
zer gozoro gauden
zeon aldamenen,
lagun, sendi, guraso
arkiturik emen.
Donostin bezelaxe
poza Zizurkillen.
Biajera zoazte,
zeontzat gozamen;
bazterrak ikusi ta
etorri lenbailen.

ERRI MEZA

1/ Gazteen meza gogozko degu,
etorri naiz entzuteko,
une onetan iru olerki
guziori abesteko;
Jaungoikoaren etxe apala
otoitzakin indartzeko,
lenengo au da bearrezkona
gure izkuntza ez galtzeko.

2/ Bear bezela izan gaitzen,
ez gutxigi ta ez aunditxo,
zikulu-saltsak jaiotzen dira
gañezkatzean eltxetxo.
Zenbat naigabe txanponangatik,
arrigarria da, kontxo!,
diruangatik Jesus etzan il,
testigu zera, Amatxo.

3/ Lur azal ontan batzuk mearki,
besteak txanponez gizen,
erdiko ori lortuko degu
jokatzen badegu zuzen.
Emen barruan guziok berdin,
ez al dezute ikusten?
Ogi ta ardo eskeintzen digu
pakean bizi gaitezen.

ADUNAKO NERE LANTOKIA

1/ Errepublika zegolarikan
ezautu nuan Aduna,
Tolosatikan etortzen giñan,
Olarra nuan laguna.
Gu biok giñan kartoiak utzi
ta burni jarri genduna,
geroztik beti ixtekotan da
oraindik jarraitzen duna.

2/ Guda ta kartzel lau urte igaro,
Tximela Olarran etxera,
ongi etorri zoragarria
semea banintz bezela.
Olarrak esan zidan: "Nerekin
berriz etorriko al zera?".
Erantzun nion: "Aizu, Modesto:
zurekin pozik lanera".

- 3/ Arek aldegin, ni bertan geldi,
beti lanean jo ta ke,
goizean goiz ni beti lantokin
besteak etorri arte.
Ezautu nitun iru jerente,
laugarrena utzi aparte,
zer arraiotan artu ote zun
Bergarakoakin parte?
- 4/ Bergara, Aduna eta Plazentzi,
irurak ziran alkartu,
bañan aurretik tolosar Goñi
Adunakoakin batu.
Nik ez det beñere ondo jakin
nola egin zuten tratu,
nik dakitena Aizpurua jaunak
egin zuala bialdu.

(1978)

**ARREGITAR IÑAKI
NERE KINTO LAGUNARI**

1/ Gezurra ematen du
baña da egia,
Arregitar Iñakin
jokabidia.
Madritikan ekarri
berak loteria,
lagun artean saldu,
bera da gabia.
Ori ezta obia,
buruaz torpia,
artu dun kolpia,
joan zaio kordia;
Mondragonen bazegok
itzat tokia.

GERNIKAKO ESTATUTOA

1/ Nere gaurko deia
entzun dezazuten,
ea betiko ondo
ezautzen nazuten.
Gauz bat eskari nator
jator eta zuzen:
anai bezela danok
alkartu gaitezen,
Sabino zanan bide
zarretikan goazen.

2/ Beste biderik eztu
dotriñak agintzen,
eztegu asi bear
burutik arintzen.
Dana galduko degu
ez bagera biltzen;
Estatuto berri au
ez badegu zaintzen,
alperrik da egotea
gero penaz iltzen.

3/ Utzi ditzagun baztar
amorraiziketak,
ta besterentzako txar
ditugun izketak.
Gizonki jarrai zagun,
laga berriketak,
erria ez du jasoko
mendi erreketak,
ain gutxiago odol
eta lapurretak.

4/ Bat egin zagun danok
al degun azkarren,
bestela ikusten da
gugan zer datorren:
Euskadi geio lotu
askatu bearren,
gu atzeraka goaz
aurrera nai arren,
au da batek nai gabe
egitea erren.

(1979)

MIKELETEAK

- 1/ Irureun urte beteko dira
martxoaren amabian,
mikeleteak lenengo txelet
egin zuten Beobian,
ongi etorri zoragarria
arturik Ondarrabian.
Oien nortasun txalogarria
nator azaldu nayian.

- 2/ Geroztik emen ibili ziran
beren jauntxoaren morroi,
geienak gazte korrikalarik,
ortarako beti sasoi.
Naiz izan elur, kazkabar, izotz,
euri, aize ala sargoi,
giro guzitan ibiltzen ziran
burua zutelarik goi.

3/ Lenengo aldiz karlisten aurka
ezautu zuten burruka,
aurretik itza eman da gero
erregiñai ezin uka.
Gero Bergaran gelditu ziran
besarkadakin batuta,
andikan laister Afrikaraño
indar berriak artuta.

4/ O, Tetuango lur beroetan
mairuen aurka su ta gar,
irmen, indartsu gudaldietan
buru zutelarik Kaxpar.
"Iltzen dana il, jarrai aurrera!"
itz ori zioten alkar,
il etziranak etorri ziran
bañan ez nai bezin azkar.

5/ Milla zortzireun irurogei ta
amairugarren urtean,
karlistak guda berriro piztu
Santa Kruzekin batean.
Erregiñaren alde berriro,
apaizarentzat kaltean,
eleizgoitarra itxuraz baña
au ezin bizi pakean.

6/ Santa Kruzentzat bildurgarrinak
–kondairak onela dio–,
mikeleteen agintariak
Arnau eta Lojendio.
Oien atzetik joan ziranak
gutxigo etzuten balio,
ta erregiña bere alkira
oiek zirala medio.

7/ Lareun zauritu izan zituzten,
eun da berrogei bat illak,
iru urteko gudate artan
txapel gorri biribillak.
Arrokeririk gabe beñere,
zintzoak bezin ixillak,
ez daduzkagu arrapaturik
berriz alako mutillak!

8/ Donosti, zure Aurrezki Kutxak,
berdin errikoak zaintzen,
beti gizonki ikusten ziran
agindu ori betetzen.
Olo-lapurrik susmurrik bazan
laister ziraden azaltzen,
iñor il gabe, erakutsiaz
bostgarren legea jartzen.

9/ Buruausterik txarrena zuten
lapurrak jartzea gallen,
erioztarrak iñoiz baziran,
eiztaria irugarren.
Neronek ere amaika korri
elurretan egin nuen,
bañan gaiztonak arpa jotzeko
ijito jendea emen.

10/ Uste gabeen errepublika
etorri zan guregana,
"Ikurrin ori zainduko degu"
Herasek esan zuana.
Bost urte barru berriro guda,
eta orain zeñengana?
Eunetatikan larogei ta bost
Urtizberearengana.

11/ Urtizberea bere gudarik
maitea zuten benetan,
onen bearra izandu zuten
be ta goineko maldetan.
Arerioen bonba batekin
elbarriturik Elgetan,
Bilbaoraño eraman zuten
azkeneko arnasetan.

12/ Laister zabaldu zan mendietan

Urtizberea il zala,
bertsotan ez dago esaterik
ark utzi zuan itzala.
Otoitz ondoren indarberritu
aurreko gudan bezela,
bañan oraingoz, il ziranak il,
beste guziok kartzela.

13/ Iru irabazi, azkena galdu,

o, mikelete maiteak;
Beobin jaio, emen bukatu,
indarrak jarri legeak.
Berriro txelet egin zazute,
zabalik daude atea,
ea Euskadin jartzen zeraten
betiko jaun da jabeak.

(Goiz-Argi, 1980, epaillak 1)

(Zeruko Argia, 1980, epaillak 16)

PRINCIPE DE VIANA ALDIZKARIARI

Príncipe de Viana aldizkaria, urte mordo baten ondoren, argitaratu zaigu berriro.

Urtetan egon zera
mutuan antzera,
aldizkari maitea
berriro kalera.
Bertsolariak eztu
zurekin galera,
nik etzaitut egingo
beñere atzera,
pozik artuko zaitut
etortzen bazera.

Beteko ditu zure
orri geientsuak,
idazlariak eta
gañera bertsuak.
Tartean ere jarri
argazki batzuak,
txit apaingarrirako
dira beartsuak,
irakurleak artu
ditzala kutsuak.

(Príncipe de Viana, 1980, martxoa)

* * *

Príncipe de Viana,
jo zendun diana,
ta bertso jartzalleak
gero zuregana.
Errebistak badatoz
Tximelarengana,
onela egiten du
zure alde lana,
iru bertsoetan esan
bear dizut dana.

Gora giputxak eta
Bizkai ta arabarra,
anaia zera eta
gora zu, naparra.
Kanpotikan gezurra
dator barra-barra,
elurra eztanean
gugan kazkabarra,
laurok artu dezagun
betiko indarra.

Laurok bat egin zagun
ixil da pakean,
ori ezta izango
guretzat kaltean.
Mikeleteak jarri
mugako atean,
ta gudari gazteak
egunen batean,
ni antxen egongo naiz
askatu artean.

1980, Garagarrillak 23

NERE LAGUN PASTELEROARI

1/ Bertsoen bidez egin
dezatela jakin,
eztala gaur e giro
pasteleroekin.
Oso asarre daude
Iñaki ta Yokin,
aurrera egin pastelak
azukre geiokin.

2/ Pastel lodi guziak,
erdiko ta mear,
danak proatu ditut
Gipuzkoan zear.
Berantzako gozoak,
guretzako kear,
pastel ona jateko
pastelero bear.

3/ Sei duro kentzen dute
pastel bakoitzeko,
diru asko bear da
orrela oitzeko.
Au da ba mixeria
egia esateko,
ametsa egin bear
pastela jateko.

4/ Bart arratseko nere
ametsan graziak:
pasteleri batean
lau ordu pasiak,
tragatutzen nituan
zetozen guziak;
amets goxoak baña
ni beti gosiak.(1)

5/ Esna nagola ez ditut
iñoiz jan pastelak,
ez ditelako ondo
laguntzen karterak.
Merkatzen ez badira
orrelako janak,
pasteleroak saltzen
izango'izkik lanak.

Nere lagun pasteleroari

6/ Berantzako goxoak,
gutzat gazi-gezak,
eztek emen bakarrik,
Yokin, ondo aizak.
Berdin egiten ditek
frantzes ta inglesak,
gauz onekin ez dituk
asarretzen juezak.

(1980, agorrillak 10)

(1) Laugarren bertso au, *Gosearen negarrak* sailletik artua.

BERTSOLARIAK ANDALUZIAN

- 1/ Narbaiza eta Etxeberria
Andaluzira joan zian,
ta zorionez oiek ez dabiltz
ni egon nintzan antzian.
Ara eraman ninduten preso
gudate bizi-bizian,
an jarri nitun bertso guziak
jasorik dauzkat etxian.
- 2/ Berrogei ta bi urte igaro
dira an egon nintzala,
oientzako an askatasuna
ta nik betiko itzala.
Bañan eskerrak Patxi zanaren
indultoa izan zala,
bestela antxen utziko nitun
ezur, aragi ta azala.

3/ Euskadin alde jokatuakin
beñe ez nago penetan,
gizonak beti berdin bear du
eguzki ta elurretan.
Amaika bertso kantatua naiz
geienez gordeketan,
ta orain berriz bertsolariak
Andaluziko lurretan.

4/ Gora lagun zar Etxeberria,
gora Narbaiza gaztea,
ta gora zuen gidari ona
euskerazale betea.
Andaluzian or zabiltzate
bertsoetan jo ta kea,
Garaikoetxeak eztu esango
guretzat danik kaltea.

(1980)

IMANOL MUJIKARI

Billabonatar Imanol Mujika erremonte jokalaria-
ri, 1980 urteko Uztaillaren 19'an txapelketa irabazi
zuanean:

1/ Mujikatar Imanol
billabonatarra,
remontean jokutzen
zu zera bakarra.
Zuk zasta egitean
besteak dardarra,
pillota ekartzeko
nork ote indarra?
Ez goizero edaten
duanak patarra.

- 2/ Zuk ez dezu edaten
beñere alkolik,
frontoietan ba ote
zu bezelakorik?
Pururik ez dezu nai,
ezta zigarrorik,
eskun xextoa artzean
pillota bakarrik,
besteei emateko
estuasun larrik.
- 3/ Zure aurrelaria
jatorra Zelaia,
bazendun orlako bat
artzeko garaia.
Gaur txapeldun zerate,
ori gure naia,
ospatzen ari gera
egun bat alaia,
txanpaña eta guzi
apaindurik maia.
- 4/ Txiki-txikitik asi
ziñan pillotakin,
aurrera jarraituaz
jostalluarekin.
Leiotikan begira
zure amarekin,
gerora zuk zer egin
ori zeñek jakin?
Erria gora jaso
dezu txapelakin.

5/ Etxera ekarri dezu
bigarren txapela,
ez noski izan baziñan
jokatzen motela,
nik ez nizun jarriko
bertsorik bestela.
Erri guziak daki
zu piña zerala,
aurrera jarrai zazu
gaur arte bezela.

* * *

Argira azaldu zaigu betiko
erdi gorderik zegona,
Mujika degu xextoz pelotan
Galarretan ezaguna.
Bera degu gaur aurren saririk
onena atera duna,
zu zera Billabona guzia
txaloka jarri dezuna,
milla zorion, gazte jatorra,
ongi pasa Errege eguna.(1)

(1) Bertso au, *El Diario Vasco*'n argitaratua, 1981, ilbeltzak 8, Basarriren *Nere Bordatxotik* saillean.

IZADIA

Txoriak udaberrian:

Udaberrian orlegitzen da
mendia eta basoa,
sartu orduko nabaitutzen da
alako usai gozoa.
Birigarroa kantari ari,
orobat berdin zozoa,
oien bitartez ikasi nuan
maitatzen sendi osoa,
oiek bezela nik maite ditut
andre ta aurtxo gaxoa.

Luma tartean berotutzen du
txoriak bere arraultza,
uxatu arren ez du zapuzten
berak egin duan gauza.
Buru txikia, eta aundia
naiz-ta ez euki gorputza,
bere kabiko umearentzat
beti da maitasun utsa.

(1949)

* * *

Negu gogorra:

Amar eunko ta bederatzireun,
berrogei ta amalaubean,
kristau ta pizti, lurriña pranko
badabilkigu aubean.
Elurra mara-mara egunez,
izotz galantak gabean,
iñolaz ezin berotu gera
sartuagatik labean,
estalpe gabe bizi diranak
ez daude estadu obean.

(1954, otsailak 3)

* * *

Iretzat, txori:

Txoritxo, piu besterik ez dek
asirikan elur jakak,
izan ere ain zuri al dauzkak
mendi, soro ta belazak.
Janaren billa xaltoka abil
kixkurturikan egatzak,
lurmen txulotan amua an dek
eta saieska beida zak.

(1957)

* * *

Udaberria neguan:

Otsaillaren azken eguna,
udaberria diruri,
aritz osto mugitu da ta
txori guziak kantari.
Xixa txuriak billatu ditut,
usaia dago nunari,
artzaia berriz makutsik dago
begira artaldetxoari,
ondoren txarrik gabe izango da
aurten sagarra ugari.

* * *

Zizurkilko Olkiaga edo Olkierko gaikaldeko basoan, Antonio Iturrioz jauna lagun nualarik, billatutako perretxiku sorta bati jarritako bertsoa da au.

Clytocybe'ak, *russula*'k eta *boletus*'ak, irurak batera, pozoidun perretxikuen lau sailletako bat osatzen dute. Auen pozoia izena: *muscarina*.

Sorta batean berrogei bixki,
guziak margoz gorrixtak,
beren izena *clytocybe* ta
gañera *oleovita*'k.
Zomorro guzik opor berari,
bareak proatu pixkat,
jateko txarrak dira, etxeoandre,
ikusteko bai politak.

(1975, agorrak 26)

* * *

Erbi baten atzetik. Irurogei ta sei urte, bañan
ametsetan oraindik ogei.

Zuriz jantzita dago
gaur Euskalerra,
nik beintzat elurretan
busti det gerria.
Erbi zar bat aurretik,
bera elbarria,
arrapaturik gabe
jetxi naiz erriâ,
auxen dezute gaurko
Tximelan berria.

(1981, ilbeltzak 12)

ADISKIDEENTZAT

Fauxtori:

Bertso bat jartzen asi
naiz ta nere artez,
lagun bat agurturik
aspaldiko partez.
Beti bezela nago
osasun da gaitez,
nai dezunean, Fauxto,
zu azaldu zaitez.

(1940)

* * *

Pedro eta Patxiri:

Etorri zaigu Patxi,
baita ere Pedro,
ez bat ta ez bestea
ez nitun espero.
Maiatzak ogei ditu,
bai egoaldiz bero,
ez giñaden alkartu
Egoarrik ezkeru.

Sei illabete barru
orra gaur juntatu,
bañan orain ez degu
leno ainbat tratu.
Gauzak denborak aztu,
oi ez da pekatu,
Egoarriz kapoi jaten
ez giñan nekatu.

(1943)

* * *

Arrizurietari:

Agurtzen zaitut, Arrizurieta,
besarkâ emanaz gogor,
amalau urte ezker ezagun,
lanari egin gabe opor.
Irurogei ta bostekin utzi,
zu beti ziñan maitekor,
naiz dala itxason, berdin lurrean,
naiz dala emen ala or,
zorrik ez dezu iñun e utzi,
nagusiak bai zuri zor.

* * *

Lagunarteko merienda batera joan ezin eta jarritako bertsoa:

Bentatxabalen gendun merienda
astearte illuntzian,
itz eman arren nik uts egin nun,
beste guziak an zian.
Jakin det nola saia ziñaten
gose pasatun antzian,
ni gabe ere ango okelak
aguro asko jan zian.

(1960)

* * *

Beste batean, bein bear eta, lagun artera bildu nintzan, Zizurkilko Elbarrenan dagoan Pesusene tabernan. Tartean Joxe Arregi an zegoan, ta bat-batera puntu au bota zidan:

Asteasun jaio nintzan,
iñun ez naiz azi...

Onela osatu nion bertsoa:

Txikia dala ezin
obeto adierazi.
Potxoloa ta motxa,
bertsotan du grazi,
edaten duanean
bera da nagusi.

* * *

R. Bengoetxea zizurkildarrari, gudaritzara joan ondoren, bertso au biali nion:

Un-dos ta *un-dos* or zabilzate
gure seme ondraduak,
ezker da eskubi, ta buelta erdi,
alperrikako pausuak.
Fusilla gora, fusilla bera,
beti nekean besuak,
ondo egiten eztunarentzat
ez dira errita gozuak,
zerbait ikasten dezute bañan
au ez du nai gurasuak.

(1978)

* * *

Korneliori:

Egun alai ta zoragarriak,
Kornelio, dauzkak mugarri,
Konpostelara ez beintzat joan,
• gu bestela emen larri.
Bertan ibili alkar maitatuz,
muxu emanaz alkarri,
eta lenbailen ludi ontara
aurtxo polit bat ekarri.

Aurra jaio da, ortxen daukagu
bere aman magalean,
pozik aundina aitarentzako
ori azaldu danean.
Gero kristautu bear bezela
sendian aldamenean,
eta lanean jarrai dezala
Euskadi askatu artean.

(1980, abenduak 7)

* * *

Mendizabal aizkolariari:

Bertso bakarra ipiñi nai det
jakin dezaten Euskadin,
o, Mendizabal, zu añakorik
eztalako sortu ludin.
Aizkorarekin marka utzi dezu
Tolosako plaza erdin,
ta Mindegia beti atzetik
arnasa artuz aldin-aldin.
Zure amatxo zoratzen dago
Aduna guzia berdin.

(1983, ilbeltzak 23)

* * *

Sorabillako aurtxo bati:

Aurtxo polita ludi ontara
zu egin zera etorri,
o, Sorabilla, gaurtik aurrera
danak begiratuz zuri.
Gaur bataioa egin dezu ta
laister xalto ta kantari,
orla jarraitu aurrera, maite,
gurasoentzat pozgarri,
beti maitatu aita ta ama,
Eliza ta Euskalerra.

(1983)

* * *

Arantxari:

Lengo batean jakindu nuan
galdezka egin gabe ler,
esan zidaten, beraz, Arantxa,
uztartzen zerala laister.
Erantzun nien ez nekiela
era orretara ezer,
Nere buruai onela nion:
"Au izanda're, zeñi zer?".

Bat ezkontzean, besteak beti
au jetxi, gutxitan altxa,
ezin êmanik dagoen neskak
oso mingaña xarpatxa.
Ezer ez dago lekutik ere
ateratzen dute xaltxa,
zuregatik, zer esanikan ez,
pena au daukate, Arantxa.

* * *

Lagun baten ezkontza zala-ta jarria:

Noiz uztartuko ote ziñaden
aspalditikan nenguan,
bañan andrea artzen dezula
jakindu nuan lenguan.
Ta berri onek zoriontsu artu
egin ninduan orduan,
nere buruai au nion esan:
"Onezko bizimoduan
ibil zaitezte, urte askotan
alkar maitatuz munduan".

* * *

Gure lagun Jose Luis Erostarbe, billabonatarra, il zaigu. Gaur, bere illeta eleizkizunetan beste lagun batek abestu dezan, bertso au idatzi det, azken agurra emanaz:

Jose Luis Erostarbe,
ain maite genduna,
mundu ontatik joan da
alako laguna.
Alboan artu beza
Jaungoiko biguna,
au da guziok emen
eskatzen deguna:
zerun izan dedilla
alkartzeko eguna.

(1985)

GUDA OROIPENAK

Guda bizi-bizian ezagutu nuan Jose Antonio Agirre jauna, gure lendakaria. Lenengoz. Markinan; gero, Bilbaoko *Carlton*'en; eta, azkenez, Gernika erretzen zegoala, goizeko ordubietan. Ludiko enbajadore asko zituen bere inguruan.

Gudari-talde buru nintzanez, beregandu nintzaion eta onela esan zidan:

– Nundik zatoz orrenbeste gudarirekin?

– Oraintxe etortzea egin det Oitz menditik.

– Andik ezer ikusterik izan al dozu?

– Bai, jauna. Egazkin ugari arro-arro, eta Euskadiko erririk ederrena erretzen.

Orduan enbajadore guziak nere albora bildu arazi zituan, esanez:

– *Aquí tienen un testigo más.*

– *De acuerdo, señor Presidente.*

Eta, azkenik, itz auekin agurtu ninduan:

– Zuk, al dezun arte, jarraitu. Mengantzik iñori ez. Dogun oituraz, alegindu bide zuzenez. Gudariak

artu itzazu itz onez. Galtzen badogu, gu galduta gagoz. Baña... Euskadi, beiñere ez!

Gaur jakin det gure lendakaria Frantzian il dala(1), eta bertso au ipiñi det:

Jaio zanetik il arteraño
beti burua neketan,
lendabiziko negar malkoak
Gernikako erreketan.
Jainkotarra zan garbi-garbia,
Aita Santu bat benetan,
ta bere alde jokatuakin
beiñere ez nago penetan,
gure zai dago beso zabalik
zeruetako atetan.

* * *

Ikurriñari:

Amaika bider ibili ziñan
nere gerrian bilduta,
ain amesgarri zu neretzako,
ez beiñere bildurtuta.
Mendi batean utzi ziñudan
muxuz ongi agurtuta.
Loturik egon zeran zapia
orain zaude askatuta.

Iru margoko zapi bat zera,
euskotarron ikurriña,
basarri bati begiratuaz
Sabino zanak egiña:
tellatu gorri, orma zuria,
belaz berdean berdiña;
zu ikusiaz nabarmentzen da
arrotzen êman eziña.

(1978)

* * *

Mikel Alberdi, *Lenago il* batalloiko gure koman-
dante izan ziñana, zure gudariok gogoan zaitugu!

Beñere etzaitut aztu ta aztuko,
taldeburuko maitekor,
guda sortuta agindu zendun
berai egiteko gogor.
O, Mikel maite, zure esanai
iñola ezin egin opor,
bizi geranok zure bidean
jarraitutzen degu jator,
ta Zarautzara zure obira
malkoz beterikan nator.

(1) Jose Antonio Agirre, 1960 urtean il zan, martxoak 22 zi-
tual.

APAIZ JAUN BATZUEI

On Jose Mari apaizari

Amaika bertso biali nitun
len ere Amerikara,
geientxoenak Arjentinâ ta
orain Kaliforniara.
Ikusi zazu, On Joxe Mari,
buru zar au orni dala,
nai al zenduke egun batean
ikustea or ni, ala?
Iñolaz ezin joan nintzake ta
zu etorri onuntzara.

Biotz biotzez, apaiz jatorra,
egiten zaitut agurtu,
gu geran arte iturri zarra
ez da egingo agortu.
Badira egingo lutekenak
urbide ori apurtu,
seme seme dan semeak ezin
txit bere ama ukatu,
nik naiago det gorroto gabe
mundu aldi au bukatu.

* * *

On Roman, Billabonako apaiza, il zanean, 1970
urteko Iibeltzaren 31'ean:

On Roman il da! Erri guzia
dago oñazez beterik;
"aita joan zaigu" aotik aora,
ez da entzuten besterik.
Jaio ezkerok iñork ez degu
beñere ordu segururik,
iñorentzako ez da izango
ez bada onentzat zerurik,
Jaunak deitzean danok arena,
ortan ez izan kezkarik.

Maixua il da! Itunaldia
daukat biotz barrenean,
nork ez du eukiko etxeko argia
betiko itzaltzen danean?
Azken egunak igaro ditu
gaxorik aika oiean,
orain lurretik zerura igo da
Jaunak deitu dionean,
nik opa diot ta aurki dedilla
ango aulkirik onenean.

* * *

Zizurkillen, Elbarrena auzoan, On Bartolome jauna zegoan apaiz. Egun batean onela esan zidan:

– Tximela, Lazaro mugan degu ta, egun ortan elizan kantatzeko, jarriko al zenduke bertso bat?

– Bai, jauna, bai.

Auxe jarri nuan:

Lazaro il da! Mari ta Marta
oi burun otoitz egiten.
Juduak joan da atsekabeak
paltsoz zizkaten ematen,
esanaz: "Jesus nun dago orain?
Laguna ez al du ikusten?".
Lau egunean ilda zegona
altxatzen ikusi zuten.

(1974)

ZIZURKIL

Elbarrenako jaiak:

Zorioneko jaietan gaude
bildurikan elkarrena,
jaialdi oiek antolatzeke
zu alako, Elbarrena.
Gorroto dunik etortzen bada
biali emendik barrena,
Jaunan pakean igarotzea
danontzako ederrena.

(1952)

* * *

Bertsolariak Zizurkillen:

Lengo igandez sei bertsolari
Zizurkillen txit bildurik,
etzuten euki alkarrentzako
nik uste ainbat bildurrik.
Ain gutxiago dardarizorik,
etzuten galdutzen neurrik,
asten ziraden gaietan ondo
bertso dana osaturik,
eundaka asko egondu giñan
antxen pozez zoraturik.

(1974)

* * *

Bertso au Ramon Alzate zizurkildarrari, nere lagunari, eman nion. Ark, margolaria zalarik, kuadro bat egin zuan. Bertan, Errekalde baserria, bere intxaurra aurrean duala, azaltzen da. Kuadroa eta bertso au *Teodoxio* tabernan arkitzen dira.

Gora Zizurkil, goi, be ta erdi,
zuretzat nere agurra,
ingi ta burni-olez betea,
aberatsa dezu lurra.
Askok diote polita dala
Urkamendiko gallurra,
pitxi politez jantzita zaude,
bat aukeratzen det, orra:
lurrean dezun zoragarrina
Errekaldeko intxaurra.

Errekalde baserria, Pedro Maria Otaño bertsolariaren jaiotetxea da. Eta intxaurra, ura Ameriketara egon zan bitartean, bere bertsoetan aitaturakoa.

(1977)

* * *

Elbarrena, berriro ere:

Erri geienak berekin dauzka
goiburua ta elbarrena,
Zizurkil da bat azi añean
izen ori dakarrena.
Emengo gazte, nai dala zarra,
itxusi ta ederrena,
len ez bezela ikusten dira
bildurikan alkarrena.

(1977)

* * *

Arripitxiko alaba, Zizurkillen, alkate izendatua
izan ez da, ba? Milla zorion!

Neri Tximela deitzen didate
ta nik zuri Arripitxi,
zure erriak gaur esan dizu
zu zerala orko pitxi.
O, Zizurkillen alkatetzara
egin zaituzte iritxi,
lagun jatorrak bertan dauzkazu,
iñori aterik ez itxi,
Otañon erri zoragarria
etzazula beintzat jetxi.

ERIO TZ SAMINGARRIAK

John Kennedy il zutenean, 1963 urteko Azaroaren 22'an.

Berri kaskarrak datoz
Ameriketatik,
tiroz Kennedy il dute,
eztakit zergatik.
Negar egindakoak
badira gogotik.
Oinbeste pena artu
ango batengatik?
Aiek ez dute egingo
negar guregatik.

Urte zar badijoa,
berria mugan da,
ongi artu gaitzala
amabi mats janda.
Zarra naiko odoltsu
ludian izan da,
geiago ez ixuri
iñork eztu nai da,
Ameriketakoa
naikoa ez al da?

* * *

Berriro ere, Amerikan eriotza. Martin-Luther
King il dute. Nork?

Eriotz asko izan da
Kennedy il ezkerero,
aundina gaurkoa da
Dallas'koa ezkerero.
Eratsu berdiñean
il dute Lutero,
aurretik pentsatuta,
ez odolez bero,
bañan ezta jakiten
nork il duan gero.

Erabiltzeagatik
zuzenki bideak,
odola ixuri du
Luther King gazteak.
Ez beretarrak noski,
il dute besteak.
Askotan entzun nuan,
on dit esateak:
ez duela balio
ona izateak.

Onela zion beti:
"Entzun, ez egon gor,
gudate guziari
egiteko opor.
Dana pake bidean
egin gabe gogor,
ni emen kabitzen naiz
ta zu kabitur" ...
Au il dutelako ni
protestakin nator.

(1968)

* * *

Beste au, berriz, gure errian:

Beltzez jantzita dago
gaur gure erria,
etorri zaigulako
malkozko berria.
Aitak amatxo il du
ta aurtxo berria,
bestea sabelean,
au negargarria!
Nolaz ote zekarkin
odol egarria?

Urte zar ospaturik
erreez purua,
eriotzak egin du
iltzeko gogua,
gero trenera bota
zun bere burua...
Aurrera jarraitzeko
banuen gogua,
negarrez asi naiz ta
bukatzera nua.

(El Diario Vasco, 1980, ilbeltzak 9)

MENDIAK

Otzabiori:

Otzabio,
tontor baldatx,
olerkariak ala dio.
Goi gar,
pauso txar,
nunai apatx.
Aldapatsu
bezin aizetsu.
Gurutze gabe,
ezin ona izan zu.
Napar aldetik
txara zar
da gosetsu.
Lur gorri guzin
bai arritsu.
Tolosa aldera?
Au galdera!
Nagon begira

arizti ta pagadira;
atzekoak añakoak badira.

(1955, maiatzak 26)

* * *

Gorbeari:

Gorbea,
zu zera Bizkaiko atea,
etzaudenean lañoz gordea.
An Gazteiz, an Bilbo.
Ixo, ixo.
Tilin-talan, tilin-talan...
Artaldea?
Belar ordez
aseta nekez.
Beste santzorik ez.
Ara, ara... artzai zulo.
Ara... bera lasai lo.
Au ludiko pakea!
Nun obea?

* * *

Buruntza mendiko gurutzean:

Gozoro nator onuntza,
naiz lar da ote,
gogoak baidit bultza.
An beian erria.
Andoain ote?

Bai.
Zer altxorgarria
baiki ta baiki, baiki Buruntza.
Ez dek oso buru utsa.
Belkoaiñek bezela
ik ere gurutza.
Eguzki beroak erria
daukak gerria.
Naiz dala senti zardadia,
oñetan beti gauz berria.
Beste Donosti bat egiteko
badaukak naiko arria.

* * *

Arrospe mendia eta Leaburuko erria:

Esate batez atzo gazte ta
gaur erdi aiton nagola.
Txikitatikan ezagutzen det
Leaburuko arbola,
urtea ez da oraindik bete
igo nintzala or gora.
Bentatik aruntz Arrosperaño
blai egiñik alkandora;
nere buruai esan ere bai:
"Nola joaten dan denbora!".

Nola kontzejun ala ostatun
bietan giñan alkartzen,
an jan da edan iji ta aja,
gutxitan giñan plazâzten.
Dantzaz asperraldi bat egin da
gero bertsoak kantatzen,
ta batez ere Benta genduan
danetan geina maitatzen...
Beiñere zartuko giñanikan
ez giñaden konturatzen.

(1960)

* * *

Uzturre mendiko gurutzean:

Udaran alai, negun asarre,
txapeltarien altxor urre.
Dindili-dandala arkume.
Artzaiak agur, beralde.
Len ardi ille,
orain bele lume.
Bakartxo zaude, bakarti,
apurtzen dator arkaizti,
beldur datorkit galanki,
datorkizuna betiko jalki,
ez da igoko beñere noski.
Ni igoko naiz, ondo naizela,
muñ ematera al dan maizeki.

Adunako Belkoaingo gurutzean jarritako bertsoak, erriko festetako egitarauan argitaratzeko eskatu zizkidatenak:

Belkoaindikan emanik nago
itxasoari bizkarra,
kaleko gaitzak uxatutzeko
badegu onen bearra.
Odei gabeko zero argia,
aize gozoa iparra,
ezkerretara Buruntza daukat,
eskubi Ernio zarra,
ta aurrez-aurre erri polit bat
dirudiana izarra.

Gurutze onen oñetan ezin
egin nezake oporra,
otoitz goxo bat ixil-ixilik
begiratuaz or gora.
Gure on bearrez ongi dakigu
nork ixuri zun odola,
beso zabalik il zan arentzat
guztiok badegu zorra,
sinismenikan etzazu galdu,
izar erri maitekorra.

(1975)

* * *

(1975)

* * *

Belkoaingo gurutzeari:

Belkoaingo gurutze,
beti beso zabal zaude,
luze-luze...
Naiera datorkizu
itxas aize.
Zuk, nik bezelaxe,
on giro gose.
Olerkariak onela dizu:
zure oñetan ezin ase!
Zu gabe oñaze!
Leen aberats,
garo ta belaz.
Orain piñu ta ote.
Betiko ote?
Nolaz?
Artu nezan arnas.
Zu zaude
Adunari itzal emanaz,
"on izan" esanaz.
Zure oñetan
otoitz, ez jolas.

Agur, gurutze maite,
beste bat arte.
Emen egoteak
ez dit egin kalte.
Zuk ni nauzu
osasunez bete.
Onuntz datozenak
ala diote.

(1978)

BERTSOLARIAK

Pedro Maria Otañori:

O, Pedro Mari Otaño,
ez nuen uste ortâño...
Zaletasunak erantzun dizu
zeruko bordâño.
Besterik ez da egundaño,
zuk erakutsia baño
ederragorik, Euskalerrian
sortu oraindaño.
Zuk piztu zenduan sua
ain da argi ta gozua;
aize eman arren ezin itzaldu,
ain da berotsua.

* * *

Abeletxeri:

Ai, Abeletxe, naiz txiro izan
buruz zera aberatsa,
lorez dotore apaindu dezu
bertsolarien baratza.

Ondo itzegiña zera ta dezu
Otaño zarraren antza,
oitzen bazera sarritan artzen
atzaparretan arkatza,
gaur edo biar izan ziñake,
bai, olerkaria latza.

* * *

Joxe Lizasori, bere omenaldi egunean, neronek
kantatua:

Joxen alboan eroso
danok gaude gozo-gozo,
ezagutzen da Euskalerrriak
maite dula oso.
Poztutzen da kale, baso,
ain jatorra da Lizaso,
txalo beroak berari eskeñiz
bi besoak jaso.

(1977, ilbeltzak 16)

* * *

Ernanitar M. Arrozpideren bidez, Aieten bizi zai-
gun Matxain bertso jartzallea gaxorik dagoala jakin
det. Gaur bertan bi bertso auek biali dizkiot, nere la-
gun zar dan Matxaini.

Au du gaurkoz Tximelak,
Matxain, zuretzat;
gaxorik omen zaude,

tristura neretzat.
Nork eztu min artuko
lagun zar batentzat,
ainbeste bertso eder
jarri ditunantzat?
Erriak beti artu
zaitu aintzakotzat.

Nai gabe egiten dira
gaitzak etxeratu,
ez egiñagatikan
beñere pekatu.
Maldezio botatzen
etzera nekatu,
alaz guztiz erreuma
dezu arrapatu,
opa dizut biotzez
lenbailen sendatu.

(1978, garagarrillak 1)

* * *

Amurizari, txapela irabazitakoan:

Bederatzi puntuan
gaur nai nuke mintza,
iñork ez dezala artu
luzagarritza.
Gorrotorik gabe
eraman bizitza,
naiz dala eguzkia,
elur edo intza.
Buruan zait printza,
au da nere itza,

ta bertsolaritza,
gora Amuriza!
Txapel berriarekin
pozik zabilta.

(1980, ilbeltzak 6)

* * *

Joxe Maria Arrietari:

Bertso jartzalle eta
eiztari jatorra,
Ernaniko semea,
ez mutu, ez gorra.
Bere zakurrarekin
eizean gogorra,
berdin zaio izotza,
berdin zaio elurra,
ollagorrai ematen
dakina egurra.

Ollagorra usaitu,
geldituta jarri,
gero berak bota ta
zakurrak ekarri,
"aundia egin diau!"
esanaz alkarri.
Piñuteritik irten
estu eta larri,
bat etxeratu, amar
utzirik elbarri.

BESTE ZENBAIT BERTSO

Donostiara joan nintzan batean jarria:

Donostiara alai nator, naiz
egon egoaldi gordiña:
noiznai ebi ta noiznai ateri,
au da, au egun sorgiña!
San Tomasetan zerua goibel,
tarteka dago urdiña.
Bai, Donosti, bai; berdin da elur
eguzki edo aize miña,
neretzat zera giro guzitan
oso txoko atsegiña

(1942)

* * *

Tolosako kalean nola-alako gizaseme bat ikusi
ondoren:

Atzo Tolosan bein bear eta
polita ikusi nuan:

gizaseme bat bakar-bakarrik
Erbiya'neko onduan.
Bere gaban da guzi ederki
dotore ematen zuan,
besa azpia bete liburu,
talentu gutxi buruan,
gaurko egunean amaika olako
ikusten degu munduan.

(1942).

* * *

Ardoa, baxoerdia alegia, iru errealetik pezta bate-
ra igo zanean:

Billabonako errian daude
guzitâ amaika taberna,
oietatikan lauetara gu
ez gera sartzen barrena.
Baxoerdia pezta,
oso merkea ezta,
au da gure gaitz txarrena:
baxoerditan gabiltzanean
ez biltzea alkarrena.

(1966)

* * *

Demokrazian berriro sartu giñanean:

Billera oiek egiñak giñan
Patxi Franco bizi zala,

euskotarrentzat ura izan zan
ai zer nolako azala!
Il ezkeroztik askatasunez
gaude orduan bezela,
Estatutoa bear dan neurrin
Madridek eman dezala,
mutur joka emen, mutur joka an
asiko gera bestela.

(1978)

* * *

Alper bati:

Langille ona, esnatu adi,
au egingo diat galde:
lana eginda erdi ipurdi,
zer nai dek lanikan gabe?
Goizero seitan ona etorri,
itzalduta daukak labe,
ortik etzegok etorkizunik,
ez al aiz egiten jabe?

(1979, agorrillak 19)

* * *

Lau puntu berdiñak jartzen ditut bertso ontan, ba-
ña bakoitzak esanai ezberdiña duala: Berriz erria,
berriro, beste bein eta albisteak. Erderaz: *el pueblo
de Berriz, de nuevo, otra vez, noticias*. Poto ez da,
beraz.

Bizkaian da erri bat
bere izena *Berriz*,
bi urte izan nintzala,
joan nai nuke *berriz*.
Bañan diruangatik
ez gorde iñor *berriz*,
gañezka jarri gera
onelako *berriz*.

**SAN BLASKO AMONA BATI,
EUN URTE BETE ZITUANEAN**

- 1/ Lur zar onetan paseak dauzkat
 mundu guziko baztarrak,
 o, neretzako beti izan dira
 jatorrenak San Blastarrak.

- 2/ Gora San Blas ta bertako auzoak
 ta gora gure ermita!
 Auxen gogora ordurako nei
 negar datorkit begitâ.

- 3/ Amona oraindik bizi zaigu ta
 nik artutzen deten poza!
 Agur, Gabina, ongi igaro,
 agur da gora Tolosa!

- 4/ Azkenez agur bertako alabak,
 sendi guzia ta Arnaiz,
 mutil koxkorra nintzan ezkerro
 zuentzako goatzen naiz.

BERRIRO AITONU

Nere bigarren biloba jaio zaigula jakin dedanean.

Urte zar badijoa,
berri mugan dago,
berriro aitonu naiz,
oso pozik nago.
Gaur ni nagon bezela
danori oparo,
agur, Euskadi maite,
ta ongi igaro.

(1985, abenduak 13)

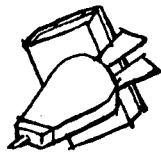
TXIKITANDIK SENA

Zortzi urte ezker
bertsoak abesten,
ta nere gurasoak
etzidaten uzten.
– Aita, utzi zaidazu
bertso au kantatzen,
ama alboan dago
pozikan aditzen.

AURKIBIDEA

Landare erria	7
Alguztidunari	11
Basarri jaunari Tximela kantari	15
Perretxikuak	25
Lurtarrak illargira	33
Pentsakizunak	39
San Blas auzua, nere bizi ta jostalekua	41
Inbiria	49
Maria Lurdes Iriondori	53
Planetak	57
Billabonako erriari festa aurrean	63
ONU dala-ta	67
Gipuzkoako erriak eta nere umorea	71
Amasako iturriari	79
Atomikaren indarra	83
Gure artzai astronomua	89
Aldariagaren sutea	91
Basarri	95
Urtain	101
Erreboteko jokua eta Billabonako Mankua	107
Erreboteko jokua	111
Isaak Lopez Mendizabal	115
Billabona txapeldun	119
Atxe	125
Etxenikeri	129
Zer egin du <i>Matesak</i> 'k?	135
Tolosako Juanito Lope irudigilleari	141

Kanpotarrak onuntz	143
Herrero bati	145
Berriro Basarri jaunari	151
Gurutzearen babes	155
Joxe eta Ana Mari	157
Erri meza	159
Adunako nere lantokia	161
Arregitar Iñaki nere kinto lagunari	163
Gernikako Estatutoa	165
Mikeleteak	167
<i>Príncipe de Viana</i> aldizkariari	173
Nere lagun pasteleroari	177
Bertsolariak Andaluzian	181
Imanol Mujikari	183
Izadia	187
Adiskideentzat	191
Guda oroipenak	199
Apaiz jaun batzuei	203
Zizurkil	207
Eriotz samingarriak	211
Mendiak	215
Bertsolariak	223
Beste zenbait bertso	227
San Blasko amona bati, eun urte bete zitua- nean	231
Berriro aitundu	233
Txikitandik sena	235

AUSPOA
LIBURUTEGIA

B